

UNIVERZITA KARLOVA

HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

**Svatý Augustin a jeho nauka o prvotním hříchu a milosti, jak se
ukázala v jeho sporu s pelagiány**

**St. Augustin and his doctrine of primordial sin and grace, as shown in
his Pelagian dispute**

Bakalářská práce

Vedoucí práce:

Autor:

PhDr. Miloslava Blažková, CSc.

Jana Veselá

Praha 2020

Poděkování

Děkuji paní PhDr. Miloslava Blažková, CSc. za odborné vedení práce, věcné připomínky, dobré rady a vstřícnost při konzultacích a vypracování bakalářské práce. Dále děkuji své kamarádce Veronice Martinové za korekturu.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou bakalářskou práci „*Svatý Augustin a jeho nauka o prvotním hříchu a milosti, jak se ukázala v jeho sporu s pelagiány*“ vypracovala samostatně. Dále prohlašuji, že všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

Jméno autora

(podpis autora)

Anotace

Tato bakalářská práce obsahuje filozoficko-teologické pojednání o svatém Augustinovi a jeho nauce o milosti. Zabývá se především obhajobou nauky o milosti před učením pelagiánů. Je zde možné najít i krátká zamyšlení nad teologií apoštola Pavla.

Klíčová slova

Augustin, Pelagius, Caelestius, milost, hřích, list Římanům, apoštol Pavel

Annotation

This bachelor thesis philosophical-theological contains a treatise on St. Augustine and his doctrine of grace. He is primarily concerned with defending the doctrine of grace before the theory of the Pelagians. It is also possible to find brief reflections on the theology of the Apostle Paul.

Keywords

Augustin, Pelagius, Caelestius, grace, sin, letter to the Romans, apostle Paul

Obsah

Seznam zkratk.....	7
Úvod.....	8
1. Doba, život a dílo Svatého Augustina	10
1.1. Dobově-historický kontext	10
1.2. Dobově-filozofický kontext.....	10
1.3. Dobově-teologický kontext.....	11
1. 4. Život svatého Augustina (354–430).....	12
1. 4. 1. První etapa – před obrácením	12
1. 4. 2. Druhá etapa – po obrácení	13
1. 5. Dílo svatého Augustina.....	14
2. Úvodní rozbor dvou základních pojmů bakalářské práce.....	15
2. 1. Prvotní hřích	15
2. 2. Milost	18
3. List apoštola Pavla Římanům	19
3. 1. Úvod a obsah	19
3. 2. Rozbor listu Římanům.....	20
3. 2. 1. I. část: Boží spravedlnost se zjevila skrze evangelium (Ř 1,16– 4,25).....	20
3. 2. 2. II. část: Smíření s Bohem v Kristu a jeho plody (Ř 5,1– 8,39)	21
3. 2. 3. III. část: Ospravedlnění skrze Ježíše Krista a Boží zaslíbení Izraeli (Ř 9,1– 11,36).....	22
3. 2. 4. IV. část: Pavlovy rady pro křesťanský život (Ř 12,1– 13,14)	23
3. 3. Závěrečné zamyšlení na listem apoštola Pavla Římanům	24
4. Pelagius a Caelestius	26
4. 1. Život a dílo.....	26
4. 2. Hlavní myšlenky Pelagiova učení	27
4. 3. Rozbor některý Pelagiových myšlenek.....	28
5. Augustinův postoj v protipelagiánském sporu	30
5. 1. Pelagiovo a Caelestiovo učení.....	30
5. 2. Augustinovo pojetí pelagianismu	31
5. 2. Augustinův vztah k pelagiánskému učení	32
5. 2. 1. Problém dědičného hříchu.....	33
5. 2. 2. Problém pojetí pojmu hřích a milost.....	36
5. 2. 3. Hřích a křest novorozeňat.....	37
5. 3. Závěrečné shrnutí.....	39
6. Synody a koncily zabývající se pelagialismem	41
7. Shrnutí Augustinovy nauky o hříchu a milosti.....	42

Závěr	46
Seznam použité literatury.....	48
Primární literatura	48
Sekundární literatura.....	48
Internetové zdroje.....	49

Seznam zkratek

ČEP Bible, Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih)
- Český ekumenický překlad, Praha 1985

ČES REJZEK, Jiří. Český etymologický slovník. Voznice: LEDA spol. s.r.o., 2015. ISBN
978-80-7335-393-3

ZKRATKY A NÁZVY CITOVANÝCH BIBLICKÝ KNIH PODLE ČESKÉHO EKUMENICKÉHO PŘEKLADU

Gn	Genesis
Sd	Soudců
1S	První Samuelova
Mt	Evangelium podle Matouše
Mk	Evangelium podle Marka
Lk	Evangelium podle Lukáše
J	Evangelium podle Jana
Sk	Skutky apoštolů
Ř	List Římanům
1 J	První list Janův

Úvod

Všichni, kteří alespoň trochu zavadili při svém studiu o filozofii, museli o svatém Augustinovi něco slyšet. Všichni, kteří se alespoň trochu zajímali o náboženství, také o něm jistě něco zaslechli. A v neposlední řadě ti, kteří se zajímali o historii lidstva.

Zkrátka a dobře všem, kteří se nějakým způsobem zajímají o humanitní vědy, by mělo Augustinovo jméno alespoň něco říkat. Jenomže jaké jméno? Aurelius Augustinus, Svatý Augustin, biskup Augustin z Hippa nebo dokonce „doctor gratiae“ (= „učitel Boží milosti“)¹? Jakým jménem bychom měli tohoto křesťanského filozofa nazývat? Já jsem si pro svou bakalářskou práci zvolila asi to nejprostší Augustin.

Augustin. Muž, který ovlivnil nejen západní křesťanský svět. Křesťan, kterého nejvíce ze všeho inspirovaly listy apoštola Pavla. Myslitel, z jehož děl později vycházel Luther, Kalvín, ale také třeba i Kierkegaard a mnoho dalších.

Biskup, ke kterému se hlásí jak západní, tak východní církve a jak katolíci, tak protestanté.

Ovšem on neobohatil svět pouze svými teologickými myšlenkami, ale i filozofickými. Snažil se o specifickou syntézu antiky a středověku, i když si to ve své době ani neuvědomoval.

Zajímavé na jeho osobnosti není jenom jeho dílo, ale i jeho život. Zázitky, které sám popsal ve svém nejznámějším díle *Vyznání (Confessiones)*.²

Myslím, že žádný jiný filozof mě tak neoslovil jako právě Augustin. Proto jsem se rozhodla o něm psát svou bakalářskou práci. Nicméně, když jsem přišla nadšeně do knihovny s tím, že si rozsáhlé Augustinovo dílo přečtu a napíši o něm, optimismus mě přešel. Při pohledu na mnoho polic plných Augustinových děl mi bylo jasné, že bych tomuto studiu musela zasvětit celý život, abych vše provedla správně. Téma bakalářské

¹ STRAŠÍKOVÁ, Blanka. *Aurelius Augustin očima generace 21. století*. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0504-X. s. 16.

² AURELIUS, Augustinus. *Vyznání*. Praha: Kalich, 2006. ISBN 80-8017-027-1

práce, ale má být takové, aby se vešlo přibližně do pětáctyřiceti stran. A tak jsem se rozhodla svůj pohled na Augustina a jeho dílo poněkud zúžit.

Jako studentka oboru Náboženství, etika a filozofie jsem usoudila, že bude nejlepší upřít svůj zájem na Augustinovu etiku, ve které se snoubí, jak křesťanství tak i filozofie. Stále ovšem přede mnou stál úkol nesmírně rozsáhlý a obtížný. Následně jsem po doporučení mé vedoucí práce popřemýšlela nad Augustinovou teorií predestinace. Z této myšlenky později vyvstal nápad zaměřit svou pozornost na Augustinovu nauku o prvotním hříchu a milosti, jak se ukázala v jeho sporu s pelagiány, a vytvořit na ni i svůj vlastní filozoficko-teologický pohled.

Jako křesťansky smýšlejícího člověka mne v minulosti mnohdy napadaly otázky ohledně lidského hříchu, milosti a spásy. Žiji v 21. století, ve kterém již křesťanství nemá takovou sílu, jakou mělo v období přelomu antiky a středověku.

Proto bych na počátku své práce ráda porovnála dobu Augustinovu a tu svoji. V jistých aspektech si mohou být podobné i přesto, že jsou od sebe tak časově vzdálené.

Východiska doby, ze které pohlížíme na páté století, jsou velmi složitá. Vzhledem k tomu, že už dnes máme za sebou mnoho století lidských dějin a známe západní filozoficko-teologické myšlení, kterému dali základy antičtí filozofové.

I středověké filozofii a teologii dala základ antická filozofie. V době Augustinova života sice přestávala mít vliv, ale stejně se prosadila v různých formách i v křesťanském učení.

Tato bakalářská práce si dává za úkol oživit dávný středověký filozoficko-teologický spor mezi Augustinovými myšlenkami a myšlenkami Pelagia a jeho žáka Caelestiana. Dále si klade za úkol přiblížit ho dnešním čtenářům. Je určena všem, kdo se chtějí dozvědět něco o křesťanském sporu z pátého století, se kterým se křesťanské učení víceméně vyrovnává dodnes. Dále je určeno všem, kteří se chtějí společně se mnou zamyslet nad některými částmi z Písma svatého, například nad listem Římanů apoštola Pavla.

Zjevně se nebudu moci ubránit subjektivnímu zabarvení, ale budu se snažit, aby bylo v mezích mého věku, doby, vzdělání a náboženského přesvědčení.

1. Doba, život a dílo Svatého Augustina

1.1. Dobově-historický kontext

Píše se 4. století našeho letopočtu a dlouhověkost Římské říše se pomalu blíží ke svému konci. Její věhlas a velikost už nebyly takové jako dřív.

Pro křesťanství byl důležitý rok 313 n. l., kdy byl vydán císařem Konstantinem I. Velikým Milánský edikt, jehož význam povolil křesťanům svobodně vyznávat svou víru. A dokonce za císaře Theodosia se stalo křesťanství oficiálním státním náboženstvím.

Římskou říši ovšem pozvolna vysilovaly útoky zvenčí i politické boje o moc v nitru říše. Velká rozlehlost impéria se stává osudnou její celistvosti a roku 395 n. l. se rozděluje na část Východořímskou a Západořímskou.

Západořímská říše po rozdělení zaznamenala další úpadky a plenění nájezdy Germánů, což vedlo až k jejímu zániku roku 476 n. l.

K důležitým bodům našeho dobového kontextu patří vpád Gótů v čele s Alatichem do Říma v roce 410 n. l. Díky tomuto dobytí Říma Pelagius se svým přítelem Caelestiem opustili Apeninský poloostrov a vydali se do Severní Afriky, kde si jejich kázání povšimli biskupové a s nimi i Augustin.

1.2. Dobově-filozofický kontext

V rámci celé Římské říše se rozmohla pluralita filozofických směrů a názorů. Některé byly zaměřené na přísnou askezi, jiné na užívání si života v jeho plnosti současných možností.

Jako příklady těchto mnoha filozofických směrů a proudů bych chtěla uvést ty, které mají určitou souvislost se Svatým Augustinem a to stoicismus, manicheismus a novoplatonismus.

Stoické myšlení se začalo objevovat v Řecku v dobách helenismu, ale v rámci Římské říše se velmi rozšířilo. Název helénského filozofického směru se odvozuje od sloupové síně v Athénách („stoá poikilé“), ve které se příslušníci filozofické školy scházeli.

Zastánci stoicismu hlásali život v souladu s přírodou a rozumem. Tvrdili, že lidská duše je na počátku života čistá, nepopsaná deska – vše, co se na ni v průběhu lidského poznávání zapisuje, vychází ze smyslových vjemů a představ. Jejich základní zásadou bylo: žít ve shodě s přírodou – to znamená i v souladu s vlastní přirozeností, žít ve shodě s rozumem, to je jediná cesta ke svobodě.³

Manicheismus byl filozoficko-náboženský směr z blízkého východu, který uznával dva principy: Světlo a Tmu. Oba se podle něj spolu stále střetávají. Hmotný svět vznikl z temnoty, lidská duše má naproti tomu svůj počátek ve světle. Tato teorie vysvětlovala původ všeho zla. Byla východiskem k popření odpovědnosti za špatné skutky, ale také k odstranění svobodné vůle. Toto myšlení ovšem obsahuje mnoho rozporů, kterých si Augustin byl vědom a napsal proti manicheismu několik svých spisů.⁴

Novoplatonismus, jak již sám název napovídá, se inspiroval v dílech Platóna. Byl jedním z posledních ucelených systémů antické filozofie v počátcích našeho letopočtu. Jeho myšlení později splynulo s křesťanstvím a je dosti pravděpodobné, že na tom má hlavní podíl právě Svatý Augustin.

Dalo by se říci, že novoplatonismus vnesl do řecké filozofie trochu mystiky. Jeho stoupenci zastávali názor, že lidská individuální duše pochází od Boha (= Dobra, Jedna), oddělili se přetékaním od Boha a ztratili božskou dokonalost, smyslem života je opětovné sjednocení duše s Bohem, nejjistější cestou a to ponoření se do sebe sama, sebezapomínající se odevzdání v níž dojde ke sjednocení s Bohem.⁵

1.3. Dobově-teologický kontext

Během čtvrtého a pátého století, kterým se v této práci budu nejvíce věnovat, se křesťanství naukově upevňuje a vypořádává se s otázkami, které se při tomto upevňování objevují. Ještě dvě stě let zpět se křesťané schovávali před

³ Srovnej BLAŽKOVÁ, Miloslava. *Dějiny etických teorií I (od antiky po konec 18. stol.)*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2004. ISBN 80-7290-164-8. s. 54-57

⁴ LANE, Tony. *Dějiny křesťanského myšlení*. Praha: Návrat domů, 1996. ISBN 80-85495-47-X. s. 46 - 47

⁵ Srovnej BLAŽKOVÁ, Miloslava. *Dějiny etických teorií I (od antiky po konec 18. stol.)*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2004. ISBN 80-7290-164-8. s. 62-64

pronásledovateli a potřebovali uchovat svou víru pro další generace. Situace se změnila a oni se teď musí bránit před pronásledovateli „duchovními“.

Všude se objevují hereze a odchylky od nauky, kterou hlásá obecná církev. Nejčastěji se píší různé obrany a výklady Písma. K nejvíce vykládaným patří listy apoštola Pavla, protože v nich je sepsán (zjednodušeně řečeno) první výklad evangelia.

1. 4. Život svatého Augustina (354–430)

Augustin Aurelius, kterého dnes svět zná pod jménem Svatý Augustin se narodil roku 354 v Thagaste, malém městečku v severní Africe, na území dnešního Alžírsko.

Dle mého názoru, by se jeho život dal rozdělit podobně, jako život jeho duchovního vzoru, apoštola Pavla, na první etapu před obrácením a druhou po něm.

1. 4. 1. První etapa – před obrácením

Otec Patricius byl spíše pohan, ale jeho matka Monika byla zbožnou křesťankou a později byla církví prohlášena za svatou. Malý Augustin vyrůstal v rodině ještě se dvěma svými bratry.⁶

Do školy chodil, dle vlastních názorů, velmi nerad a ve svých *Vyznáních* později vzpomíná na školní léta s velkou záští. Musím se přiznat, že při čtení jsem si uvědomila, jak moc jsem ráda, že i takovýto velikán přizná, že byl stejný, jako ostatní děti a místo vzdělávání, si raději hrál se svými vrstevníky.

„Hry dospělých se nazývají zaměstnáním; hry hochů však, jež jsou pro ně skutečným zaměstnáním, jsou trestány od dospělých a nikdo nemá útrpnosti s hochy, nebo dospělými, nebo obojími.“⁷

Jeho rodiče ho poslali na studie, aby se mohl stát úředníkem. Po letech strávených ve škole ve svém rodném městě se vypravil do Kartága studovat rétoriku. Právě v Kartágu ho oslovila filozofie skrze Cicerův spis a on přehodnotil svou kariéru

⁶ KOBLÍŽEK, Jan. *Obec a náboženství*. Olomouc: Maticе cyrilometodějská s. r. o., 2010. ISBN 978-80-7266-330-9. s. 8

⁷ AURELIUS, Augustinus. *Vyznání*. Praha: Kalich, 2006. ISBN 80-8017-027-1. s. 25 - 26

z úředníka na učitele rétoriky. Jeden čas se přiklonil ke stoické filozofii, a později byl stoupencem filozoficko-náboženského učení manicheismu.

Jako mladý a zvědavý člověk se chtěl dozvědět o příčinách a důvodech věcí okolo sebe. Manicheismus mu sice některé odpovědi na jeho otázky dal, ale rozpory, které v něm vyvolal, byly mnohem větší, než aby k tomuto směru zůstal doživotně přikloněn.

Žil velmi bujarým životem, a když se mu v roce 373 n. l. narodil syn, musel se o svou novou rodinu postarat. Vyučovat rétoriku jak ve svém rodném městě, tak i v Kartágu. Bohužel měl potíže s neplatícími žáky, a tak se rozhodl své působiště přenést do Říma s vírou, že tam se mu bude dařit lépe.

Později byl jmenován rétorem v Miláně, kde se mu vedlo poměrně dobře a začel se zde do spisů novoplatonského filozofického myšlení. Shledal, že v něm je mnohem více odpovědí na jeho vnitřní otázky než v jiných učeních. Také se seznámil i s Písmem Svatým.

V Miláně kázal biskup Ambrož Milánský, jehož myšlenky na Augustina velmi zapůsobily. Psal se rok 386 n. l. a Augustin, už pod vlivem Ambrožových výkladů Písma svatého, je rozumově připraven vzít za své křesťanské smýšlení, ale stále mu není vnitřně blízké. To vše se právě tohoto roku změnilo, když seděl pod fíkovníkem a „čísí“ dětský hlas zavolal, aby četl. Augustin tedy otevřel Bibli a jeho oko padlo na text z listu apoštola Pavla. Tehdy získal to poslední, co mu chybělo k úplnému oddání se křesťanské víře.⁸ Rok na to se nechal pokřtít a otevřel tím druhou etapu svého života.

„Nechtěl jsem dále čísti a nebylo toho třeba, neboť s dočtením posledních těchto slov vzešlo světlo jistoty v mém srdci a rozptýlilo všechny temnosti mých pochybností.“⁹

1. 4. 2. Druhá etapa – po obrácení

Druhá etapa života svatého Augustina začíná askezí v ústraní a studiem svatého Písma a křesťanských textů. Roku 387 n. l. ho zasahuje smrt jeho matky Moniky a vrací se zpět do Severní Afriky.

⁸ Srovnej LANE, Tony. *Dějiny křesťanského myšlení*. Praha: Návrat domů, 1996. ISBN 80-85495-47-X. s. 47

⁹ AURELIUS, Augustinus. *Vyznání*. Praha: Kalich, 2006. ISBN 80-8017-027-1. s. 258

V následujících letech sepsal několik filozoficko-teologických děl a mnoho z nich bylo zaměřeno proti manichejcům. Vysvěcení na kněze přijal v roce 391 n. l., a když o pět let později zemřel biskup z Hippo, Augustin nastoupil na jeho místo.¹⁰ Ve městě Hippo jako biskup také dožil. Umírá roku 430 n. l. ve chvíli, kdy toto město obléhají Vandalové.¹¹

1. 5. Dílo svatého Augustina

Augustin za svého života sepsal mnoho děl, filozoficko-teologických spisů, kázání, výkladů biblických textů a dopisů. Nemyslím si, že by pro tuto práci bylo nutno všechny vyjmenovávat, ale přeci jenom bych měla představit teologicko-filozofická témata, kterými se Augustin ve svých dílech zabývá. Jsou to otázky svobodné vůle člověka, Boží milosti, prvotního (dědičného) hříchu, pojetí času, paměti, vlastnosti Boha a člověka, poznání, dobra a zla, dějinami spásy a jeho pojetí obce boží neboli neviditelné církve. K tomu všemu bychom ještě mohli jmenovat mnohé polemiky s tehdejšími herezemi jak christologickými tak trinitologickými. Z nich pouze uvedu dva příklady a to polemiku s donatisty a s pelagiány.

Donatisté byli schismatici, kteří věřili, že jen kněz bez smrtelných hříchů platně uděluje svátosti. Donatistická pře byla založena na údajné nesvatosti některých vůdčích představitelů katolické církve. Augustin na to však odpovídal, že církev je svatá, protože je církví Kristovou. Svátosti platí i tehdy, jsou-li udílány „nesvatým“ prostředníkem, neboť je ve skutečnosti udílí Kristus. Tento princip Augustinovi umožnil uznávat za platné svátosti udělené i mimo katolickou církev, ačkoli účinné začnou být teprve tehdy, když se ten, kdo je přijímá, stane součástí katolické církve.¹²

Pelagius a jeho žáci věřili, že křesťan může žít životem bez hříchu a že k tomu nepotřebuje od Boha víc než jeho učení a příklad Ježíše Krista. Adamův hřích měl pro jeho potomky pouze význam jako špatný příklad. Augustin se proti těmto myšlenkám rázně postavil a bojoval proti nim až do konce života.¹³ Rozporu s pelagiány se v této bakalářské práci budu věnovat.

¹⁰ LANE, Tony. *Dějiny křesťanského myšlení*. Praha: Návrat domů, 1996. ISBN 80-85495-47-X. s. 47 - 48

¹¹ KOBLÍŽEK, Jan. *Obec a náboženství*. Olomouc: Matice cyrilometodějská s. r. o., 2010. ISBN 978-80-7266-330-9. s. 8

¹² LANE, Tony. *Dějiny křesťanského myšlení*. Praha: Návrat domů, 1996. ISBN 80-85495-47-X. s. 48

¹³ Tamtéž s. 49

2. Úvodní rozbor dvou základních pojmů bakalářské práce

Chceme-li se věnovat nauce o prvotním hříchu a milosti, měli bychom si také ujasnit, co je to prvotní hřích a milost.

2. 1. Prvotní hřích

Pokud budu brát pohled dnešního mladého člověka na tuto problematiku, musím začít vyhledáváním na internetu. Dnešní mladý člověk bohužel již nepřemýšlí sám nad otázkou: „Co to je za pojem, který se mi tu nabízí? Jak asi toto slovo vzniklo? Co by asi mohlo znamenat?“ Ale okamžitě předpokládá, že o daném pojmu nic neví a jde tzv. „googleovat.“ Já si dovoluji tento krok ve své práci přeskóčit, protože mi přijde zbytečné zde citovat wikipedii.

Nepřidám se v tomto ohledu ke svým vrstevníkům a zkusím o slovním spojení „prvotní hřích“ popřemýšlet sama. Prvotní je jenom jinak vyjádřeno slovo první, což jasně vymezuje, jaký hřích se zde má na mysli. Ten, který člověk udělal, jako úplně první. Jaký člověk? Praotec všech lidí, ten který dostal jen jiné jméno pro pojem člověk = Adam.

Problematickým slovem je spíše ono zvláštní slovo hřích. Proč mi připadá zvláštní? Schová se „pod něj“ skoro všechno. Hřích může být vyjádření pro porušení pravidla, překročení zákona, ale také „nekoupit si ledničku s obrovskou garantovanou slevou“ nebo sníst tabulku čokolády, když držíte dietu. Hřích je pojem, který se v dnešní době moc nepoužívá, a tak si pojd'me společně vyjasnit, co tímto pojmem budu myslet já.

Podle etymologického slovníku je hřích chyba nebo sejítí z cesty.¹⁴ Dle mého názoru by se ještě dalo říci vina nebo dluh. Něco, co mě napadne, když jsem úplně sama bez druhého člověka, bez slov, bez hudby, jen sama se sebou (a s Bohem). Právě v této chvíli mě většinou napadá, že jsem něco udělala a nemyslím si, že to bylo správné. Nebo si myslím, že jsem něco neudělala, ale udělat jsem měla. Je to něco nad čím musím

¹⁴ ČES

přemýšlet a čeho lituji. Je to narušení vztahu mezi mnou a jinými lidmi, mezi mnou a světem a mezi mnou a Bohem.¹⁵

Nyní již víte, co si myslím o hříchu, ale svůj výklad „prvotního hříchu“ jsem si nechala až pro tuto chvíli.

„Prvotní hřích“ se odvíjí od biblického příběhu O stvoření. Pro ty, kteří ho neznají, ho zde stručně shrnu podle Českého ekumenického překladu.¹⁶ Bůh stvořil svět a člověka (Gn 1).¹⁷ Záměrně jsem oba pojmy oddělila, protože veškeré stvoření získává svůj smysl teprve ve vztahu k člověku. Všechno tu je pro člověka a člověk pro Boha (Gn 1, 26).¹⁸ Bůh dává člověku dva úkoly a jedno pravidlo, aby byl obrazem božím (muž a žena žijící v rovnovážném vztahu) a aby se staral o zemi a o stvoření. A tak nechal Bůh první lidi žít ve stvořené zahradě s pravidlem, že z jednoho jediného stromu nesmějí jíst. Ale člověk se rozhoduje jednat proti Bohu (Gn 3);¹⁹ dobré Boží stvoření je přerušeno lidským porušením nastaveného pravidla. Eva totiž potkala hada, který jí začal namlouvat různé lži a ona mu uvěřila. Nejenže ze stromu poznání dobrého a zlého jedla Eva, ale jedl i Adam, a tak překročili pravidlo společně.²⁰

Hřích sám nebyl v onom snědení plodu, ale v porušení nastaveného řádu. Byl v tom, co následovalo po něm. Člověk zapírá, nechce se přiznat, svaluje vinu jeden na druhého. Zkrátka a dobře vše, co jako lidé děláme dodnes. O tom všem víceméně příběh o prvotním hříchu je. O tom, že jako lidé překračujeme nastavená pravidla stále a nikdo nejsme „bez hříchu“. Prvním člověkem (Adamem) hřích začal a skončil až Ježíšem, Synem člověka. I když stejně je tu hřích stále mezi námi.

Augustin si ovšem „prvotní hřích“ vykládal s jakýmsi „platónským nádechem.“ Bral ho jako něco, co má každý člověk od narození kvůli „hmotnému“ zplození. Tedy z

¹⁵ Srovnej *Pastoral Brothers – Hřích In: Youtube [online]. 20.12.2018 [cit.2020-06-25]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=wOP8HI8aWcY> Kanál uživatele Pastoral Brothers*

¹⁶ ČEP

¹⁷ Srovnej *Pastoral Brothers – Stvoření světa In: Youtube [online]. 21.11.2018 [cit.2020-06-25]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=04xV9UGHZyE> Kanál uživatele Pastoral Brothers*

¹⁸ *Pastoral Brothers – Stvoření 2 In: Youtube [online]. 6.12.2018 [cit.2020-06-25]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=0mAaVnn-PPE> Kanál uživatele Pastoral Brothers*

¹⁹ ČEP

²⁰ ČEP

„prvotního hříchu“ vznikl „dědičný hřích“. Nikdo z nás není Adam, ale koluje nám v žilách „stejná“ krev i slabost.

Pomyslné rozdělení člověka na tělo a duši, je zde důležité, protože pro člověka 21. století zní naprosto nepochopitelně a zjevně i neuchopitelně. Dnes se naopak domníváme, že tělo a duše jsou spolu extrémně propojené. Na tento rozdíl bych velmi ráda zvláště upozornila, protože je k pochopení Augustinova pohledu na „prvotní hřích“ či „dědičný hřích“ zásadní.

Podstatu lidského hříchu Augustin rozpoznal v pýše a žádostivosti. Tvrdí, že teoreticky by mohl i Adam sám být bez hříchu, kdyby si udržel soulad jeho dobré lidské svobodné vůle a boží milosti. Jenomže tím, že člověk chtěl být jako Bůh, nebo více než on, porušil tuto harmonii čistého stvoření. Tento hřích v sobě nese i samotné potrestání.²¹

„Láskou jmenuji pohyb duše směrem, aby milovala Boha kvůli němu samotnému, sebe a bližní však kvůli Bohu; žádostivostí však nazývám úsilí ducha užívat sebe, bližního a každou věc ne kvůli Bohu.“²²

Je tedy zřejmé, že Augustin žádostivost pojímá především ve smyslu sexuálním. Jeho pojetí je ovlivněno především vnímáním pozdní antiky, a také jeho zkušenostmi.²³ Mohl člověk, který prožil v mládí tak prudké duševní boje, tvořit tatáž díla, co mistři řecké teologie jeho doby? Je tedy přirozené, že Augustin postavil do popředí především křesťanský vnitřní život.²⁴

Akt fyzického plození dětí ovšem dle Augustina není hříšný vždy. Pokud je to samotný akt, tak hříšný není, ale plození spojené s žádostivostí hříšné je. Augustin ovšem nestihl za svého života podat uspokojivou odpověď na otázku proč křesťanští rodiče, kteří provedli akt plození bez žádostivosti, stejně předávají na své dítě „dědičný hřích“.²⁵

²¹ LOHSE, Bernhard. *Epochy dějin dogmatu*. Jihlava: Nakladatelství Mlýn, 2003. ISBN 80-86498-04-2. s. 93

²² AURELIUS, Augustinus. *Vyznání*. Praha: Kalich, 2006. ISBN 80-8017-027-1. s. 64

²³ Srovnej AURELIUS, Augustinus. *Vyznání*. s. 64

²⁴ MACHOVEC, Milan. *Svatý Augustin*. Praha: Akropolis, 2011. ISBN 978-80-87481-38-7. s. 52

²⁵ LOHSE, Bernhard. *Epochy dějin dogmatu*. Jihlava: Nakladatelství Mlýn, 2003. ISBN 80-86498-04-2. s. 94

2. 2. Milost

Když už jsme si ujasnili, co budeme myslet slovním spojením „prvotní hřích“, měli bychom si vyjasnit další pojem z názvu mé bakalářské práce, kterým je milost. Abych byla přesnější „Boží milost“.

Milost sama o sobě znamená slitování, přízeň či lásku s drobným významovým posunem.²⁶ Většinou se s ní setkáváme při odpuštění trestu. Tato milost je buďto odůvodněná (např. ze zdravotních důvodů) nebo neodůvodněná.

Jenomže lidská milost (např. udělená prezidentem republiky) je jiná než „milost Boží“, kterou mám a budu mít v této bakalářské práci na mysli.

Sama o sobě je neodůvodněná a hlavně nezasloužená. Je nám nabízena jako něco, co si nelze koupit, vydobýt, zasloužit ani k ní najít důvod. Kolem Boží milosti se už od dob prvotní církve nashromáždilo mnoho otázek, problémů, teorií a nauk. Mnoho učených církevních hodnostářů i laiků si s ní lámalo hlavu a předkládalo světu své nové pohledy.

Jako první (pokud počítáme napsané úvahy a názory) nalezneme samozřejmě v Bibli. Starý zákon se milosti věnuje, ale mnohem více se její síla a moc objevuje až v zákoně Novém. Já bych se zde ráda opřela zejména o listy apoštola Pavla. Především o jeho list Římanům, jehož výkladem se zabýval jak Pelagius, tak i Augustin.

²⁶ ČES

3. List apoštola Pavla Římanům

Základním kamenem Augustinovy nauky i Pelagiových názorů je list apoštola Pavla Římanům. Jde o list, který obsahuje nejsoustavnější výklad Pavlovy teologie. První sepsané pojetí ústně předávaného evangelia, které má za cíl ospravedlnění člověka a spásu.²⁷

3. 1. Úvod a obsah

Apoštol Pavel zde předkládá skutečnost, že se v evangeliu ukázala boží spravedlnost, kterou je ovšem třeba pochopit v širším významu slova. Je třeba ji vnímat jako Boží jednání, které umožňuje, aby před Posledním soudem byl zproštěn viny ten, který žije z víry v Ježíše Krista.

Jádrem Boží spravedlnosti je jeho milost a láska. Člověka, který má s Bohem takovýto vztah, nemůže od Boha oddělit ani smrt. Je tedy důležité, aby lidé věděli, že se mají odevzdat Bohu v živé víře v Ježíše Krista a s činnou důvěrou. Důrazem na ospravedlnění z víry nechce tedy Pavel oslabit úsilí o nápravu života, ale ukazuje spíše její předpoklad: Jen tím, že se člověk Bohu otevře, může poznat jeho dobrotu a moc. Tuto cestu člověku ukázal a otevřel Ježíš Kristus.²⁸

Prvních jedenáct kapitol listu se věnuje ospravedlnění člověka skrze víru a dále se zde apoštol Pavel zaměřuje na Boží spravedlnost v křesťanském životě.²⁹

V první až čtvrté kapitole staví Pavel na stejnou úroveň Židy i pohany. Zákon ani moudrost nejsou nástroji pro smíření s Bohem, protože jediné víra ospravedlňuje člověka. Všem připomíná příklad praotce Abraháma, který dříve než byl obřezán, byl ospravedlněn vírou. Pátá až osmá kapitola se týká především naděje po smrti. Člověk v Kristu je člověkem smířeným s Bohem a určeným k plné slávě.

Opakem byla katastrofa v ráji. Adamem lidstvo upadlo do otroctví hříchu a smrti, Kristem však je osvobozeno a včleněno do věčného života.

²⁷ ČEP

²⁸ ČEP

²⁹ Srovnej KLAŠKOVÁ, Marie. List Římanům. In: *Bible v liturgii – liturgický rok A [online]*. České katolické biblické dílo. 2020 [cit.2020-06-26]. Dostupné z: <http://biblickedilo.cz/bible-v-liturgii/liturgicky-rok-a/list-ri-manum/>

Následující kapitoly, devátá až jedenáctá, jsou zaměřeny na situaci Izraele. Před Bohem i jeho Synem Ježíšem Kristem jsou si všichni lidé rovni, Židé i Řekové. Židovský národ zůstává přesto zvláštním lidem Božím.

Další část listu Římanům (Ř 12–15)³⁰ jsou zaměřeny na novou situaci církve, která překračuje národnostní i zeměpisná omezení. Není církví jednoho místa nebo národa, ale stává se univerzálním společenstvím. Pavel zdůrazňuje hlavně lásku a pokoru, ve které mají být všichni křesťané jednotní.

Celý list končí několika doporučeními, pozdravy a slavnostním závěrem na konci šestnácté kapitoly.

Pavel učí, že není možné získat Boží spravedlnost jen vlastním lidským úsilím. Je nutné si uvědomit, že spásu dává samotný Bůh. On oslovuje člověka jako první. Žádá po něm především víru – přijetí daru ospravedlnění nabízeného Bohem a bezmeznou důvěru k němu.

Náš křest nás připojuje k novému Božímu lidu a díky tomu má náš všední život hlubší smysl (Ř 8).³¹ Víra pokřtěného člověka se projevuje v každodenním životě skutky, jakými jsou láska, poslušnost, odpuštění – jednoduše řečeno životem podle příkladu Ježíše Krista (Ř 12,1–15,12)^{32,33}

3. 2. Rozbor listu Římanům

3. 2. 1. I. část: Boží spravedlnost se zjevila skrze evangelium (Ř 1,16– 4,25)

Hlavní téma celého listu je evangelium jako Boží moc ke spáse každému, kdo v něho věří. V něm se zjevuje „Boží spravedlnost“, tj. vlastnost, jíž Bůh na soudu zbavuje lidi jejich hříchů na základě jejich víry v Ježíše Krista.

V první části listu se zabývá porovnáním pohanů a Židů. Popisuje rovnost mezi všemi lidmi před Bohem. Věčný život nebo trest bude dán každému podle toho, co činí;

³⁰ ČEP

³¹ ČEP

³² ČEP

³³ Srovnej NOWATKOWSKI, Paweł. *List Římanům: Ospravedlnění z víry*. In: www.cirkev.cz. [online]. *Cirkev.2008-08-14*. [cit.2020-06-26]. Dostupné z: <https://www.cirkev.cz/archiv/080814-list-rimanum-ospravedlneni-z-viry>

Židé budou posuzováni podle Zákona, pohané podle přirozenosti (fysis) a podle toho, co je vepsáno do jejich srdce a svědomí (Ř 2,5-16).³⁴

Bůh nejedná nespravedlivě, neboť pokud všichni lidé jsou nespravedliví, jsou si rovni. On sám zařídil, aby mohli být jejich hříchy usmířeny Kristovou krví. Nikdo se nemůže vychloubat, že je více než druhý, protože Bůh zdarma ospravedlnil obřezané i neobřezané stejným způsobem: vírou nezávisle na skutcích předepsaných Zákonem (Ř 3,27-31).³⁵

Ve 4. kapitole se znovu vrací k první knize Zákona a na příkladu Abraháma dokazuje, že Bůh jednal důsledně, když Abrahám došel ospravedlnění na základě víry, a ne skrze Zákon.

Pavel na Abrahámovi vysvětluje Boží plán spásy. Židé tehdejší doby považovali Abraháma za svého praotce, ale podle Pavla je „otcem všech“, kteří mají jeho víru (Ř 4,16).³⁶

Celé pojednání se uzavírá zjištěním: Příběh o Abrahámově ospravedlnění byl napsán pro nás, kdo věříme v Pána Ježíše, který „*byl vydán na smrt pro naše hříchy a vstal z mrtvých pro naše ospravedlnění*“ (Ř 4,25).³⁷ Pavel zdůrazňuje, že jednotliví spasení lidé jsou navzájem propojeni; tvoří náboženskou komunitu, čili církev, stejně jako Izrael tvořil lid smlouvy.

3. 2. 2. II. část: Smíření s Bohem v Kristu a jeho plody (Ř 5,1– 8,39)³⁸

Zde se apoštol Pavel věnuje především pojednání o etice a soteriologii.

Když je člověk Kristem ospravedlněn, je nyní smířen s Bohem. To spolu přináší mnoho privilegií: pokoj s Bohem, nadějí na dosažení Boží slávy a vylití Boží lásky (Ř 5,1-5).³⁹ Popis, jak Kristova smrt uskutečnila toto ospravedlnění, spásu a smíření (Ř 5,6-11),⁴⁰ patří k nejvýznamnějším objasněním Boží lásky v Novém zákoně: je to ochota zemřít za hříšníky, kteří si takové velkorysosti nezaslouží. Když Pavel objasnil

³⁴ ČEP

³⁵ ČEP

³⁶ ČEP

³⁷ ČEP

³⁸ ČEP

³⁹ ČEP

⁴⁰ ČEP

ospravedlnění skrze víru na Abrahámovi, vysvětluje nyní Kristovo dílo, které srovnává se stavem, v němž lidstvo bylo na základě svého původu od Adama: milost a život jako kontrast hříchu a smrti.

Smrt pro Pavla není pouze ukončením života, nýbrž protože přišla skrze hřích, je popřením života. Jako Adamův hřích způsobil zavržení všech, tak ospravedlňující úkon poslušnosti Kristovy vede k ospravedlnění a životu pro všechny. Tato část (Ř 5,12-21)⁴¹ je biblickým základem teologie o dědičném hříchu.

V Ř 6,1-11⁴² Pavel objasňuje, že účinek smrti a života způsobuje křest. Naše staré já bylo s Kristem ukřižováno. Byli jsme pokřtěni. Dalo by se říci až symbolicky ponoření do jeho smrti a spolu s ním pohřbení, a protože on byl vzkříšen z mrtvých, máme i my kráčet v novosti života. V hříchu však zůstává účinná moc, i když už jsme pod milostí, a ne pod Zákonem. Proto nás v Ř 6,12-23⁴³ varuje před otročením hříchu.

V 7. kapitole se Pavel vrací k tématu Mojžíšova zákona. Základní teze zní: Ježíšova smrt zrušila závaznost Zákona. Zákon není s hříchem totožný, ale hříšné vášně se probouzejí díky Zákonu: „*Kdyby však nebylo Zákona, nebyl bych poznal, co to je hřích*“ (Ř 7,5.7).⁴⁴

Osmá kapitola obsahuje radu pro život. Máme žít ne podle těla, ale podle Božího Ducha, který Ježíše vzkřísil z mrtvých (Ř 8,13).⁴⁵ Tak se stáváme Božími dětmi, Božími dědici a Kristovými spoludědici a nositeli zaslíbení, že když s ním nyní trpíme, budeme s ním i oslaveni (Ř 8,14-17).⁴⁶

3. 2. 3. III. část: Ospravedlnění skrze Ježíše Krista a Boží zaslíbení Izraeli (Ř 9,1–11,36)⁴⁷

Apoštol Pavel se v této části listu věnuje Židům a návaznosti na Ježíše Krista.

⁴¹ ČEP

⁴² ČEP

⁴³ ČEP

⁴⁴ ČEP

⁴⁵ ČEP

⁴⁶ ČEP

⁴⁷ ČEP

Boží slovo se neruší. Pavel cituje Písmo, aby dokázal, že všichni Abrahámovi potomci nejsou jeho děti: Bůh si vyvolil Izáka, ne Ismaela, Jakuba, ne Ezaua (Ř 9,6-13).⁴⁸ Bůh v tom není nespravedlivý, neboť jedná jako hrnčír, který se rozhoduje, že ze stejné hlíny vyrobí nádobu vzácnou, jakož i nádobu pro běžné použití (Ř 9,14-23).⁴⁹ Boha nikdo za tuto volbu nemůže volat k odpovědnosti.

Bůh nevěru Izraele i povolání pohanů předvídal. Izrael zklamal, protože usiloval o spravedlnost na základě skutků. Neprojevil se u něj dostatečné důkazy víry. Přes svoji horlivost upadl do omylu: nepoznal, že Bůh zjevil spravedlnost těm, kdo věří v Krista, a že Kristus je ve skutečnosti cíl Zákona (Ř 9,30–10,4).⁵⁰

Dále Pavel ukazuje marnost snahy o ospravedlnění před Bohem na základě skutků, zatímco „*jestliže ústy vyznáváš, že Ježíš je Pán, a v srdci věříš, že ho Bůh vzkřísil z mrtvých, budeš spasen*“ (Ř 10,9).⁵¹ V tom už není rozdíl mezi Židem a pohanem (Řekem) (Ř 10,12).⁵²

3. 2. 4. IV. část: Pavlovy rady pro křesťanský život (Ř 12,1– 13,14)⁵³

Jak mají křesťané odpovídat svým životem na Boží milosrdenství? Pavel dává římským křesťanům rady pro praktický život, opřen o svoji apoštolskou autoritu, jíž má zavazovat poslušností k víře (Ř 1,5).⁵⁴ Ve stylu starozákonního učitele moudrosti Pavel vybízí k souladu, pohotovosti k dobru a odpouštění (Ř 12,9-21);⁵⁵ křesťané se totiž nesmějí přizpůsobovat tomuto světu (Ř 12,2),⁵⁶ nýbrž mají žít obnoveni v novém věku (aiónu), který zahájil Kristus.

Zásady o podřízení se vládnoucí moci (Ř 13,1-7)⁵⁷ mají zvláštní sílu v listu určeném do hlavního města impéria. Claudius, který nařídil odchod Židů z Říma, zemřel a nový císař Nero se zatím neprojevoval vůči křesťanům nepřátelsky. Proto Pavel

⁴⁸ ČEP

⁴⁹ ČEP

⁵⁰ ČEP

⁵¹ ČEP

⁵² ČEP

⁵³ ČEP

⁵⁴ ČEP

⁵⁵ ČEP

⁵⁶ ČEP

⁵⁷ ČEP

považuje (římského) vládce za Božího služebníka. Jak dosvědčují výzvy k řádnému placení daní a respektování světské autority, křesťané mají být vzornými občany.

Souhrn všech přikázání v přikázání lásky (Ř 13,8-10)⁵⁸ je blízký Ježíšově tradici v Mt 22,38-40⁵⁹. A v Ř 13,11-14⁶⁰ se uzavírá část listu naléhavou výzvou, že je třeba brát vážně tuto eschatologickou dobu.⁶¹

3. 3. Závěrečné zamyšlení na listem apoštola Pavla Římanům

Závěrem této kapitoly bych se s vámi chtěla podělit o krátké zamyšlení související s tématem mé bakalářské práce. Popřemýšlejme společně nad slovy apoštola Pavla Římanům a naší nedávnou pandemickou situací.

První a poslední

„Jako jediné provinění přineslo odsouzení všem, tak i jediný čin spravedlnosti přinesl všem ospravedlnění a život. Jako se neposlušností jednoho člověka mnozí stali hříšníky, stanu se spravedlivými. K tomu navíc přistoupil zákon, aby se provinění rozmohlo. A kdy se rozmohl hřích, tam se ještě mnohem více rozhojnila milost, aby tak jako vládl hřích a přinášel smrt, vládla ospravedlněním milost a přinášel smrt, vládla ospravedlněním milost a přinášela věčný život skrze Ježíše Krista, našeho Pána.“ (Ř 5, 18–21)⁶²

Adamův příběh je dobrým příkladem toho, že stačí jeden jediný člověk, aby se rozmohlo něco špatného. V Adamovi by se měl vidět každý člověk (jméno Adam = člověk). Když něco špatného vypustíme do světa a ve světě se to uchytlí, nejsme jiní než Adam. Ve svém životě čím dál tím víc poznávám, co všechno jsem převzala od svých rodičů a jakým způsobem ovlivňuji své kamarády. Není to vždy to, co bych si přála. Jsou to dobré i špatné zvyky, které přejímám a předávám dál.

Dnes už se katoličtí i evangeličtí teologové odklánějí od Augustinovy nauky o prvotním hříchu, který se předává rozmnožováním lidského rodu. Víme, že Augustin a

⁵⁸ ČEP

⁵⁹ ČEP

⁶⁰ ČEP

⁶¹ Srovnej *Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy – Studijní materiály – Rozbor listu Římanům*
Dostupné z: <http://ktf.cuni.cz/~brozj/distancni/rimanum.html>

⁶² ČEP

většina tehdejší církve vycházela především z filozofického směru novoplatonismu. Tělo je schránkou duše a jejich absolutní prokazatelné propojení je upozaděno.

Pohrdání tělesností se v současnosti bere mnohem střídměji. Pochopili jsme, že v tomto problému onen samotný hřích nespočíval. Teologové dnes rozebírají přirozenou náchylnost ke zlu, společné zkušenosti hříchu a bloudění. Poznáváme se v tom všichni a nemusíme příčinu hledat v genech. Dnes už nebereme novorozence do rukou s bázní, kam přijdou, kdyby zemřeli a my bychom je před tím nestačili pokřtít. Na druhé straně jsme si zvykli také na to, že z nikoho z nás nebude onen čistý člověk bez viny a hříchu, kterého Bůh stvořil a postavil do Rajske zahrady. Víme, že i kdybychom se sebevíce snažili, dobro a zlo nezávisí jen na napodobování vzorů a přísné dodržování zákonů.

Abychom toto téma lépe pochopili pojďme se společně zamyslet nad nedávnou koronavirovou situací. Proč? Protože se koronavirus rozšířil od jednoho člověka. Ano, nevíme od kterého konkrétně, protože „čínský velký bratr“ nám ho zahalil tajemstvím, ale víme o pacientovi číslo jedna z Itálie, Německa, Česka a dalších zemí. To jsou oni „Adamové“, od kterých to všechno začalo. Nikdo z nás nechce být tím prvním. Nechceme ohrozit své příbuzné, přátelé, sousedy a nechceme, aby se na nás ukazovalo prstem, že to je ten, který měl v těle zákeřný vir a tady nám ho rozšířil. Nechceme rozšiřovat něco špatného. A stejně tak bychom se měli chovat i s rozšiřováním svých hříchů.

Jednou jistě přijde někdo, komu se podaří vytvořit vakcínu proti tomuto zákeřnému viru. Jistě bude mít team spolupracovníků a celou laboratoř, ale média budou psát hlavně o něm. A tím to skončí. Tímto jediným to skončí. A jako to jedním začalo, tak to také jedním člověkem skončí. Ještě nevíme kdo to bude, ale přáli bychom si, aby se ukázal co nejdříve.

Kdo jednou pro vždy přišel zbavit lidskou rasu na tento svět od hříchu už víme a jsme za to rádi. Skončilo to také jedním člověkem. Obětí člověka a milostí boží. Něčím, co se nedá vytvořit ani zasloužit.⁶³

⁶³ Srovnej *Slovo na den - #61 Michal Kitta: První a poslední* In: SoundCloud [online]. 16. 5. 2020 [cit.2020-06-26]. Dostupné z: <https://soundcloud.com/user-41012488/61-michal-kitta-prvni-a-posledni-1652020> Kanál uživatele Ecirkev

4. Pelagius a Caelestius

4. 1. Život a dílo

Pelagius se narodil zřejmě v první polovině 4. století v Británii. Studoval v Římě práva a právě tam se rozhodl dát se pokřtít. Vedl život v askezi a jeho názory se po čase rozšířili po celém Římě. Spřátelil se s advokátem jménem Caelestius, ale to se mu později stalo osudným.⁶⁴

Jeho působení v Římě narušil vpád Alaricha (Gótové) roku 410 n. l. Přestěhoval se do Severní Afriky spolu se svým přítelem, který se v Kartágu ucházel o místo kněze. Místní teologičtí myslitelé objevili v jeho kázáních herezi a na synodě roku 411 n. l. odsoudili několik bodů jeho nauky.

Pelagius se mezi tím vypravil na blízký východ, kam Augustinova nauka o milosti nepronikla. „Budoucí Východní církve“ se totiž zabývala spíše otázkou neustálého procesu přibližování se k Bohu a jeho dokonalosti než otázkami okolo řádu, výkonu, odměn a trestů, jako církve Západní. Pelagius zde tedy z počátku nenarazil na žádný odpor. Na synodě roku 415 n. l. dokázal své názory obhájit. Musel se ovšem vzdát odsouzeného učení jeho přítele Caelestia.

Právě na synodě v Lyddě roku 415 n. l. Augustin poprvé veřejně a přímo proti Pelagianovým a Caelestiovým myšlenkám vystoupil.⁶⁵

Biskupům ze Severní Afriky se nicméně jeho obhajoby nezdály přesvědčivé. Rozhodli se požádat o papežské stanovisko. Inocenc I. ve svém dopise Pelagiovy i Caelestiovy myšlenky odsoudil. Ovšem jeho nástupce papež Zosimus bral počínání severoafrických biskupů za unáhlené a po přečtení umírněnějších verzí svého hlásání, kterou Pelagius sepsal, nechal oba rehabilitovat.

V Severní Africe se ovšem nehodlali smířit s touto skutečností, a tak roku 418 n. l. svolali do Kartága synodu, na které opětovně odsoudili myšlenky jako například skutečnost, že by byl Adam stvořen jako smrtelný, že čerstvě narozené děti nemají s Adamovým hříchem nic společného a že křest slouží k odpuštění hříchů. Tím však

⁶⁴ LOHSE, Bernhard. *Epochy dějin dogmatu*. Jihlava: Nakladatelství Mlýn, 2003. ISBN 80-86498-04-2. s. 88

⁶⁵ HUŠEK, Vít. *Milost stvoření, zjevení a odpuštění podle Pelagie*, In KARFÍKOVÁ, Lenka – DUS, A., Jan. (ed.). *Milost v patristice*. 1. vydání. Jihlava: Mlýn, 2011. s. 139

spor neskončil. Synoda sice odmítla mnoho Pelagiových myšlenek, ale zcela nepřijala myšlenky svatého Augustina. Proto se objevilo mnoho stoupců Pelagia, kteří odmítali přijmout Augustinovu nauku o hříchu a milosti. Vše vyvrcholilo na Efeském koncilu roku 431 n. l. Ten pelagiánský spor striktně ukončil.⁶⁶

Mezi jeho četnými díly vynikají především komentáře k listům apoštola Pavla, ale hlavním předmětem sporu se stalo dílo *De natura*.⁶⁷

4. 2. Hlavní myšlenky Pelagiova učení

Palagius se ve svých dílech nejvíce věnuje třem tématům: stvoření, zjevení a odpuštění.

Původní dary stvoření, především rozum a svobodná vůle, pomocí kterých může člověk rozpoznat Boha jako svého tvůrce, je pro něj milost. Součástí této milosti je i schopnost rozpoznávat boží vůli a rozhodovat se pro dobro, i když je stále zachována možnost volit zlo.

Dalším darem pro lidstvo byl podle Pelagia Mojžíšův zákon. Měl po všeobecném rozšíření hříchu mezi lidmi očistit a znovu připomenout to, co již bylo dáno v přirozenosti při stvoření, ale hříchem zastíněno.

Jako poslední dar od Boha pro lidstvo byl jeho jediný syn Ježíš Kristus, který svou smrtí přináší odpuštění hříchů, dává lidem své učení a svůj příklad jako protiklad příkladu Adama. Díky tomuto daru jsou skrze křest člověku odpuštěny jeho hříchy. Tato milost má v rámci celého křesťanského života pomáhat člověku následovat příklad Ježíše Krista.⁶⁸

Milost provází člověka celým jeho životem, ovšem má i své hranice a tou je podle Pelagia svobodná vůle. Svobodná vůle znamená možnost volby mezi různými alternativami, především mezi dobrem a zlem. Toto považuje za důvod, proč člověk může hřešit, a také že o tom musí Bůh vědět, protože tuto možnost pro lidi stvořil. Kdyby ji nestvořil, nedal by prostor pro lidskou volbu dobra a tím zaslouženou bezhříšnost, kterou by mohl Bůh odměnit.

⁶⁶ LOHSE, Bernhard. *Epochy dějin dogmatu*. Jihlava: Nakladatelství Mlýn, 2003. ISBN 80-86498-04-2. s. 101

⁶⁷ HUŠEK, Vít. *Milost stvoření, zjevení a odpuštění podle Pelagia*, In KARFÍKOVÁ, Lenka – DUS, A., Jan. (ed.). *Milost v patristice*. 1. vydání. Jihlava: Mlýn, 2011. s. 139

⁶⁸ Tamtéž s. 169

Podle Pelagia milost působí, jako prozření a uzdravení očí. „*Obnova poznání, které bylo zatměno hříchem, skrze přísliby odměn a hrozbou trestů.*“⁶⁹

Nejsilnějším momentem každého křesťana by měl být křest. Při něm se podle Pelagia nejvíce projevuje boží působení milosti. Člověk je očištěn od hříchů a má být odhodlán žít úplně jiným životem než doposud. Má se snažit o dosahování ctnostného života až do své smrti.

Vzhledem k tomu, že při křtu jsou odpuštěny dosavadní hříchy, které člověk vykonal, je zbytečné křtít malé děti, které se ještě žádného hříchu vědomě dopustit nemohly. Vyložené odmítnutí tradice křtu dětí u Pelagia nenalezneme, ale také nepodává žádné racionální vysvětlení, proč se malé děti mají po narození křtít.

Předávání hříchu i milosti z generace na generaci se podle Pelagia děje pomocí příkladu a nápodoby. Člověk byl na počátku stvořen ve své přirozenosti jako obraz boží. Nicméně přerušením vztahu mezi člověkem a Bohem se od tohoto obrazu vzdálil, a proto přišel na svět Ježíš Kristus, aby tento obraz boží opětovně vměstnal do lidského myšlení. Objevil se nový hlavní úkol člověka svým životem konat to, co nejvíce odkazuje na přiblížení se tomuto obrazu.⁷⁰

4. 3. Rozbor některých Pelagiových myšlenek

Pelagius viděl v Bohu především spravedlivého soudce, který po lidech nemůže chtít to, co nemohou dokázat. Bůh podle Pelagia ví, co člověk dokáže a proto mu dal úkol, který po něm chce splnit. Lidé se mají snažit Božímu přání vyhovět. Chtěl, aby lidé dodržovali boží přikázání. Tvrdí, že lze žít zcela bez hříchu, i když pochybuje, že by kromě Ježíše byl jiný člověk, který by to dokázal. Požadoval, aby křesťané striktně dodržovali vše, co Bůh přikázal. Dá se říci, že spíše důrazně rozvíjel křesťanské hodnoty a etická pravidla než teologicko-filozofické otázky.⁷¹

Nejzásadnějším bodem sporu mezi ním a Augustinem je dědičný hřích. Pelagioví připadá nepředstavitelné, že by Bůh člověku přisuzoval hřích někoho jiného. Podle

⁶⁹ HUŠEK, Vít. *Milost stvoření, zjevení a odpuštění podle Pelagia*, In KARFÍKOVÁ, Lenka – DUS, A., Jan. (ed.). *Milost v patristice*. 1. vydání. Jihlava: Mlýn, 2011. s. 170

⁷⁰ Tamtéž s. 170 - 171

⁷¹ LOHSE, Bernhard. *Epochy dějin dogmatu*. Jihlava: Nakladatelství Mlýn, 2003. ISBN 80-86498-04-2. s. 89

Pelagia představa dědičného hříchu nahrává manichejskému dualismu hmotného těla, které drží duši v zajetí.

Adam je dle Pelagia pouze špatným příkladem, který ale mnoho lidí následuje. Má pocit, že spolu s dědičným hříchem přichází člověk o svou zodpovědnost za hříchy, a tudíž i o svou svobodnou vůli. Adamovým hříchem lidstvo upadlo do neposlušnosti a ani Mojžíšův zákon nic nespravil. Teprve až Ježíš Kristus, jako Syn člověka přišel na tento svět ukázat lidem, jak Bůh chce, aby žili. Přednáší to především v Kázání na hoře (Mt 5–7, 29)⁷²

Druhým zásadním bodem sporu je pojem milosti, protože Pelagiovo pojetí milosti se od Augustinova značně liší.

Pelagius myslí pojmem milosti dar zákona a rozumu pro člověka. Jen díky milosti boží má člověk od boha darované schopnosti k plnění božího zákona. Plnění zákona si Pelagius představoval jako naprostou askezi, která se prosadila jen u mnichů. Církev si uvědomila, že by se tyto myšlenky mohly zvrhnout do formy etického reformního programu na základě svobodné vůle rozumu, což by mohlo vést k odloučení křesťanů od církevní instituce.⁷³

Pelagius Bohu přisuzuje absolutní bezhříšnost a člověku možnost této bezhříšnosti. Protože člověk je ve své původní přirozenosti obrazem božím, musí mít alespoň tuto možnost, i když je to možnost absolutně mizivá.⁷⁴ Pokud by člověk neměl možnost nehřešit, odporovalo by to charakteru jeho svobodné vůle. Jednou z vlastností lidské svobody je odpovědnost za hřích, a tudíž je pro Pelagia nemyslitelné, aby byl na člověka přenesen hřích někoho jiného.

Tato skutečnost by člověku přisuzovala absolutní hříšnost a v každém člověku by se nacházela vina. Znamená to, že by každý člověk byl již ze své vlastní podstaty hříšný. To podle Pelagia není možné.⁷⁵

⁷² ČEP

⁷³ LOHSE, Bernhard. *Epochy dějin dogmatu*. Jihlava: Nakladatelství Mlýn, 2003. ISBN 80-86498-04-2. s. 90

⁷⁴ HUŠEK, Vít. *Milost stvoření, zjevení a odpuštění podle Pelagia*, In KARFÍKOVÁ, Lenka – DUS, A., Jan. (ed.). *Milost v patristice*. 1. vydání. Jihlava: Mlýn, 2011. s. 142

⁷⁵ Tamtéž s. 144 - 148

5. Augustinův postoj v protipelagiánském sporu

5. 1. Pelagiovo a Caelestiovo učení

Pelagiovo asketické působení na římskou aristokracii vyvolalo otázky týkající se nauky o milosti, ale první, kdo byl za své myšlenky v tomto směru odsouzen, byl Pelagiův žák Caelestius. Teze, za něž byl odsouzen, jsou podány v Augustinově referátu a znějí takto.

1. *Adam by byl zemřel fyzickou smrtí, i kdyby nebyl zhřešil*
2. *Jeho hřích poškodil pouze jeho, nikoli celý lidský rod*
3. *Zákon vede člověka do Božího království stejně jako evangelium*
4. *I před příchodem Krista existovali lidé bez hříchu*
5. *Děti se rodí v témž stavu, v jakém byl Adam před hříchem*
6. *Adamův hřích nepřináší smrt všem lidem, právě tak jako Kristovo vzkříšení nepřináší zmrtvýchvstání všem.*⁷⁶

Na žádost císaře Marcellina se Augustin dal do písemné polemiky s Caelestiovými myšlenkami roku 411 n. l. Právě přes tyto názory se poprvé více seznámil s Pelagiovým dílem, především s jeho výklady Pavlových listů. Z počátku se snažil o obrácení obou mužů, ale čím dál více směřoval k absolutnímu sporu a k jejich církevnímu i politickému odsouzení.⁷⁷

Odsouzení se pelagianismu dostalo od papeže Inocence v lednu roku 417 n. l. Celou věc bedlivě přezkoumal a žádosti afrických biskupů vyhověl. Jenomže v létě téhož roku Pelagia i Caelestia jeho nástupce papež Zosimus rehabilitoval. Proto se afričtí biskupové sešli 1. 5. 418 n. l. na synodě v Kartágu. Tam oficiálně odmítli Caelestiovu i Pelagiovu nauku. Také se jim podařilo přesvědčit císaře, aby vydal edikt protipelagiánský. Na tento tlak musel papež reagovat potvrzením rozhodnutí svého předchůdce a v létě roku 418 n. l. vydal celou okružní epištolu, jejímž podpisem měli biskupové stvrdit i své protipelagiánské smýšlení.⁷⁸

V této době se od Pelagia odvrátil i jeho dosavadní ochránce, římský kněz Sixtus, pozdější papež Sixtus III., kterému Augustin napsal shrnutí svého učení o milosti.

⁷⁶ KARFÍKOVÁ, Lenka. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha: Oikoymenh, 2006. ISBN 80-7298-172-2. s. 162

⁷⁷ Tamtéž s. 164

⁷⁸ Tamtéž s. 165

Do teologického podvědomí se samozřejmě dostaly myšlenky jak pelagiánské, tak augustinské. Biskupové se přikláněli na jednu či druhou stranu a vytvářeli obhajoby pro svá tvrzení. Každý chápal podstatu pelagianismu i Augustinovy nauky trochu jinak.

5. 2. Augustinovo pojetí pelagianismu

Jak chápal sám Augustin pelagianismus? Jak mu rozuměl a jak se na něj díval? To se snažil vysvětlit ve svém spise *De haeresibus* z roku 428 n. l. (po sedmnácti letech trvání sporu):

„Pelagiáni jsou nepřátelé Boží milosti, kterou jsme předurčeni, stát se skrze Ježíše Krista Božími syny. (Ef 1,5) a kterou jsme vytrženi z temnoty (Ko 1, 13), abychom v něho věřili a byli uvedeni do jeho království...“

Věří totiž, že člověk může všechna Boží přikázání splnit i bez této milosti. Boží milost, bez níž nemůžeme konat nic dobrého, ztotožňují pelagiáni se svobodným rozhodováním. Co naše přirozenost dostala bez jakýchkoli předchozích zásluh, vztahují pouze na Boží pomoc v podobě zákona a nauky, abychom se dověděli, co máme činit a v co doufat, nikoli na dar Ducha svatého, abychom opravdu konali, co víme, že konat máme. Vyznávají tedy, že se nám od Boha dostává poznání, jež rozptyluje naši nevědomost, popírají však, že se nám dostává lásky, díky níž lze vést zbožný život... Tvrdí, že milost, která lidi osvobozuje z bezbožnosti, se udílí na základě zásluh...⁷⁹

Učí, že spravedlivý život je již v tomto věku bez jakéhokoli hříchu, že tito spravedliví jsou Kristova církev. Jako kdyby celá Kristova církev nevolala k Bohu, aby jí odpustil hříchy. (Mt 6, 12)⁸⁰

Dále tvrdí, že se děti rodí bez jakéhokoli pouta dědičného hříchu, takže jim není třeba druhým zrozením v křtu nic odpouštět. Mají se křtít jen proto, aby tímto aktem byly vpuštěny mezi děti boží. I když totiž děti nejsou pokřtěny, slibují jim pelagiáni ne sice vstup do Božího království, ale jakýsi blažený a věčný život.

I kdyby byl Adam nezhrěšil, byl by podle pelagiánů podlehl tělesné smrti, nezemřel tedy za svou vinu, ale přirozeně.“⁸¹

⁷⁹ KARFÍKOVÁ, Lenka. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha: Oikoymenh, 2006. ISBN 80-7298-172-2. s. 167

⁸⁰ ČEP

⁸¹ Tamtéž s. 167 - 168

Dle mého názoru Augustýn nejvíce nedokázal přenést přes srdce ono odmítnutí Boží milosti. Odmítnutí jakési pomocné ruky, bez které by člověk k dokonalosti nikdy nedospěl. Protože i když si člověk myslí, že je bez hříchu.⁸² Jen Bůh ví jaká je pravda.

Nikdo lidského rodu bez hříchu být podle Augustina nemůže. Ani malé čerstvě narozené děti. Ty v sobě nesou vázanost na dědičný hřích svou příslušností k lidskému rodu. Ovšem dle pelagiánů je zase přirozeností lidské existence její konečnost, tedy smrt. Smrt, která není trestem za viny.⁸³

V konečném důsledku nejde Augustinovi ani tak o všechny tyto body, kterými obžalovává pelagiánské učení, jako spíše o skutečnost, že pokud by se tyto myšlenky dohnaly do úplných krajních důsledků, znamenalo by to nepotřebnost Boha pro lidský život a tudíž i nepotřebnost církve. Pokud by totiž člověk mohl dosáhnout dokonalosti bezhříšnosti ve svém životě bez boží pomoci, proč by ho poslouchal?

Pelagiáni sice Bohu připisují zásluhy za poradní předpisy, kterými se má člověk řídit, aby byl bez hříchu, ale tento poradní hlas člověk může a nemusí poslechnout. Tudíž pelagiáni dávají člověku jistou moc v jeho rozhodování, kterou ovšem nemá a mít nemůže. Pokud má být Bůh všemohoucí, musí to znamenat i skutečnost, že může člověku zasahovat do jeho života. Což znamená, že i ten nejsvobodnější lidský čin je vždy vykonán s vědomím Boha a pokud bychom to vedli do krajnosti, tak i s jeho povolením. Pokud by tomu tak nebylo, proč by lidé nacházeli v Bohu své útočiště? To si myslím uvědomovalo i mnoho biskupů své doby. Pelagianismus byl pro církvev ohrožující a to se, chtě nechtě, muselo řešit.⁸⁴

5. 2. Augustinův vztah k pelagiánskému učení

Augustin si Pelagia povšiml, když mu do ruky padl jeho spis *De natura*. V něm Augustin upozoroval, že se Pelagius na nauku o milosti dívá poněkud jinak a protože si byl jist, že tento pohled je špatný, sepsal pojednání, které tento spis vyvrací. Ovšem Pelagia v něm nejmenoval, aby mu dal čas a prostor k prozření a nevystavoval ho veřejnému osočení z bludů.⁸⁵

⁸² KARFÍKOVÁ, Lenka. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha: Oikoymenh, 2006. ISBN 80-7298-172-2. s. 168

⁸³ Tamtéž s. 169

⁸⁴ KARFÍKOVÁ, Lenka. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha: Oikoymenh, 2006. ISBN 80-7298-172-2. s. 170

⁸⁵ Tamtéž s. 171

Jaký význam Pelágus viděl ve své nauce? Viděl v ní důležitost spravedlivého a asketického chování. Měl zjevně dojem, že Augustinův pohled nemůže lidi motivovat k životu v duchovní spiritualitě a odříkání.

Jeho díla byla namířena proti ariánům a manichejcům. Zabýval se především vklady božskými dary pro člověka a lidskou spásou člověka. Vzhledem k pelagiově obraně před manicheismem se zdá, že právě Augustinova nauka o milosti a dědičném hříchu se mohla jevit jako výplod manichejistického smýšlení o zlu, jako samostatném principu, který je odpovědný za lidské chyby.⁸⁶

5. 2. 1. Problém dědičného hříchu

Prvními body, kterými se Augustýn zabýval ve svých počátcích této polemiky s pelagiány, byla otázka okolo smrti člověka, křtu novorozенých dětí a lidské bezhříšnosti. Výchozím problémem je úvaha nad lidskou smrtelností. Byl by Adam zemřel, i kdyby nezhřešil? Neboli byl člověk stvořen s přirozeností smrtelnosti nebo si ji svým hříchem zavinil sám?

Nad touto otázkou se zamýšlel už apoštol Pavel v listu Římanům v páté kapitole. *„Skrze jednoho člověka totiž vešel do světa hřích a skrze hřích smrt; a tak smrt zasáhla všechny, protože všichni zhřešili. Hřích byl ve světě už před zákonem, ač se hřích nezapočítává, pokud není zákon. Smrt však vládla od Adama až po Mojžíše i nad těmi, kdo hřešili jiným způsobem než Adam.“* (Ř 5, 12-14)⁸⁷ Z těchto veršů vyplývá, že hřích je s námi od prvního člověka až po Mojžíše. Po Zákon, který seslal Bůh. Zákon, který měl upravovat soužití mezi lidmi a Bohem a lidmi mezi sebou. Zákon, který měl zamezit hříchu. Díky lidem tento účel bohužel nesplnil.

Pokud budeme brát jako trest za lidský hřích smrt, musíme se zamyslet nad pojetím smrti. Já vím, zní to velmi zvláštně. Musíme si ovšem připomenout, že zde mluvíme o 5. století našeho letopočtu, bylo by tedy vhodné vzít v potaz tehdejší smýšlení o jakési zvláštní „rozdělitelnosti“ duše a těla.

Ano, sám Augustin byl velmi ovlivněn novoplatonismem, který navazoval na myšlenky Platónské. Novoplatonismus tudíž pohrdal a upozadil hmotnou stránku

⁸⁶ Tamtéž s. 172 - 175

⁸⁷ ČEP

člověka. Augustin přejal pouze některé názory, ale byl těmito směry velmi ovlivněn, stejně jako křesťanství celkově. Proto si musíme ujasnit, že záleží na tom, jestli máme na mysli smrt těla, či duše. Mluví se především o „smrti“ duše. O jejím zatracení a o její spáse. Byla-li by smrt těla trestem za hřích, musela by zákonitě skončit při Ježíšově oběti. Musela by skončit při křtu, kdy se člověku odpouští všechny hříchy.⁸⁸

Augustin byl přesvědčen, že smrt (tělesná i duševní) je důsledkem hříchu. Nebýt tohoto Adamova pochybení, byl by přešel do jakéhosi věčného života nesmrtelné duše a duchovního těla. Protože ovšem udělal chybu, dostalo se mu za trest věčného zatracení a fyzické smrti, kdy se duše a tělo od sebe bolestivě odpoutávají.

V tom, že se tento prvotní hřích stal dědičným, má Augustin jasno. Také se ve svých dílech zabývá tím, jak se tento hřích dědí. Dle jeho interpretace verše „*Skrze jednoho člověka totiž vešel do světa hřích a skrze hřích smrt; a tak smrt zasáhla všechny, protože všichni zhřešili.*“ (Ř 5, 12)⁸⁹ jde o samotné tělesné rozmnožování lidského rodu, jímž se předává fyzický život sám.

Tělesné plození je podle Augustina předáváním dědičného hříchu pro jeho pudovou povahu. Jediný člověk, který se tomuto dědičnému hříchu vyhnul, byl Ježíš, protože se zrodil z Panny. Jeho smrt nebyla trestem za hřích, ale byla obětí. Proto tato konkrétní smrt na kříži může jako jediná skoncovat s hříšností. Ostatní lidé se musí znovu zrodit v aktu křtu, který Bůh dává na odpuštění hříchů. Proto bylo velmi důležité křtít nemluvňata, pro případ jejich brzké smrti.⁹⁰

Pro Augustina je naprosto nepochopitelné, že by novorozenci přijímali křest pouze, jako posvěcení, jak ho přednášel Pelagius. Ten se domníval, že bez vůle nemohou lidé (děti) zhřešit a žádný dědičný hřích tedy nemůže existovat.

Dále se také Augustin zabývá otázkou „hříšnosti duše.“ Jestli se dědičný hřích přenáší pouze skrze tělo? Jestli Bůh tvoří každou duši nově a naprosto jedinečně? Nebo jestli ji tvoří z duší rodičů? Augustin do konce svého života nad těmito otázkami spekuluje a nikdy nepodává jasnou odpověď. Není si zcela jist. Jediné, čím si je jist, je to,

⁸⁸ KARFÍKOVÁ, Lenka. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha: Oikoymenh, 2006. ISBN 80-7298-172-2. s. 176

⁸⁹ ČEP

⁹⁰ KARFÍKOVÁ, Lenka. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha: Oikoymenh, 2006. ISBN 80-7298-172-2. s. 180

že i duše na sobě nese dědictví lidskosti. Nepodává sice konkrétní odpověď, jestli v sobě nese dědičný hřích, ale sklon k hříšnosti ano.⁹¹

Dalším bodem, který Augustin ve svých protipelagiánských dílech řeší, je „bezhříšnost“. Možnost, že některý z lidí bude tak poctivý a spravedlivý, že se svým úsilím vypracuje k bezchybnosti.

Zde je Augustin jasně proti. Tvrdí, že člověk s Boží pomocí dosahuje dobra, ale zastává názor, že jediný komu se podařilo dojít k bezhříšnosti, byl Ježíš Kristus. Toto své tvrzení opírá o verše z prvního Janova listu.⁹² *Říkáme-li, že jsme bez hříchu, klameme sami sebe a pravda v nás není. Jestliže doznáváme své hříchy, on je tak věrný a spravedlivý, že nám hříchy odpouští a očistí nás od každé nepravosti.* (1 J 1, 8n)⁹³

Augustinská nauka se v protipelagiánském sporu nezrodila jako nová. Byla pouze prohloubením a rozpracováním jeho nauky o milosti, kterou se již zabýval dříve, než se objevil Pelagius.

Augustin o milosti začal přemýšlet už ve svém výkladu Pavlova listu Římanům, ovšem koncepce jeho nauky se vyjevila až v jeho korespondenci se Simpliciem.⁹⁴

Pelagiánské názory Augustina dovedly k dalším otázkám a teologicko-filozofickým problémům, které s milostí souvisely. Především „dědičný hřích“, predestinace, lidská svobodná vůle, Boží spravedlnost, všemohoucnost a vševědoucnost.

Podle pelagiánů může člověk dosáhnout bezhříšnosti svým svobodným rozhodováním, dodržováním zákona a následováním příkladu Ježíše Krista. Milost Boží se tedy redukuje na svobodnou vůli, dar zákona a dar ježíšovského příkladu.

Augustin je tedy opět nucen řešit otázku svobodné vůle člověka a jeho víry. Všechno, co člověk má, dostal od Boha. Láska se k němu dostává skrze Ducha svatého, ale víru musí najít sám.

⁹¹ Tamtéž s. 181

⁹² Tamtéž s. 183

⁹³ ČEP

⁹⁴ KARFÍKOVÁ, Lenka. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha: Oikoymenh, 2006. ISBN 80-7298-172-2. s. 184

Existuje jediné vysvětlení, které by obhájilo boží milost i lidskou svobodnou vůli zároveň. Bůh dává moc víry, vůli a možnost uplatnit je. Na člověku je rozhodnutí tuto vůli využít k víře. Její přijetí nebo nepřijetí je onen akt svobodné vůle člověka. Jako Bůh nestvořil hranatý kruh, tak nestvořil nesvobodného člověka.

Ovšem, aby mohl být člověk svobodný a zároveň Bůh všemohoucí, musíme vzít v potaz Augustinovu myšlenku, že Bůh dává milost hříšnému člověku, jako dává nemocnému člověku lékař svůj lék.⁹⁵Vždyť přeci sám Ježíš říká: „*Lékaře nepotřebují zdraví, ale nemocní. Nepřišel jsem pozvat spravedlivé, ale hříšníky.*“ (Mk 2, 17)⁹⁶

Vyléčit tuto „nemoc“ může jen boží milost. Když Bůh chce, aby byl člověk bez hříchu, neznamená to podle Augustina, že by toho člověk sám byl schopen, ale že Bůh člověku pomáhá se takovým stát. Je tu tedy i možnost, že člověk bude bez hříchu, ale pouze s darovanou boží milostí. Kdyby tu tato možnost nebyla, Kristova smrt by neměla význam. Pokud by tu byla možnost se hříchu vyvarovat bez boží pomoci, Kristus by na tento svět vůbec nepřišel.

Zásadním problémem člověka je podle Augustina jeho nedokonalost. Protože aby Bůh byl Bohem, musí mít onu absolutní dokonalost, proto člověk, jakožto jeho obraz, po této dokonalosti touží, ale nemůže jí dosáhnout. Alespoň ne za svého života na tomto světě. Na tomto světě nás zatěžuje hřích, ne jako jednorázový akt svobodné vůle (jako u Adamova hříchu), ale jako zvláštní pocit viny, který si člověk sám v sobě nese.

5. 2. 2. Problém pojetí pojmu hřích a milost

Rozpor mezi Augustinem a Pelagiem se nachází už v samotném vnímání hříchu jako takovém.

Zásadním rozdílem mezi Augustinovou podstatou milosti a Pelagiovou je ten, že Pelagius za milost považuje dar zákona a příkladu v Ježíši Kristu a má dojem, že to stačí k tomu, aby byl člověk bez hříchu. Augustin ovšem pojímá zákon jako něco, co sice v putování k bezhříšnosti pomáhá, ale není nutný k jeho naplnění.

⁹⁵ KARFÍKOVÁ, Lenka. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha: Oikoymenh, 2006. ISBN 80-7298-172-2. s. 190 - 194

⁹⁶ ČEP

Dalším bodem je darování boží milosti podle zásluh. Pelagius tvrdí, že Bůh dává milost těm, kteří jsou jí hodni.⁹⁷ Jenomže ze spousty příkladů v Písmu Augustin soudí (především s odkazem na apoštola Pavla),⁹⁸ že Bůh nikdy nevybírání za ty, kteří mají poslání nebo kteří mají být obdarováni jeho milostí, ty, kteří jsou toho hodni. Spíše si vybírá ty, u kterých by člověk řekl, že nic nesvedou, jsou slabí a nemají budoucnost. „*Nejde o to, nač se dívá člověk. Člověk se dívá na to, co má před očima, Hospodin však hledí na srdce.*“ (1 S 16, 7)⁹⁹ Právě na těch Bůh ukazuje svou moc a slávu.

Pelagius prosazoval život v askezi a obhajoval ho právě tím, že pokud bude člověk žít v askezi, tak bude hoden přijmout boží milost. Jenomže pokud by tomu tak bylo, byla by omezena Boží všemohoucnost. Augustin došel k závěru, že v rámci daru milosti záleží na nevyzpytatelné vůli boží. Je ovšem pravda, že pokud budeme následovat příkladu Ježíše Krista, musí k tomuto bodu taktéž zákonitě dojít. Vždyť on sám v Getsemanské zahradě prosí o milost, ale nakonec řekne slavné „*Otče, chceš-li odejmi ode mne tento kalich, ale ne má nýbrž tvá vůle se staň.*“ (Lk 22, 42)¹⁰⁰

5. 2. 3. Hřích a křest novorozeňat

Podle Caelestia Adam uškodil pouze sobě, proto se děti rodí v přirozeném stavu, ve kterém byl Adam před svým hříchem. Pro Caelestia je nepředstavitelné, že by dobrý tvůrce někomu s jeho přirozeností „předával hřích“. Smyslem křtu novorozenců tedy není očištění od hřichu, ale posvěcení, které je milostí, díky níž člověk vstupuje do božího království. Pelagius se od tohoto učení na Lyddské synodě sice distancoval, ale nikdy ho ve svých kázáních neopustil.

Pelagius je přesvědčen, že se nerodíme s cnostmi ani s neřestmi, protože Bůh přeci nemůže nikoho soudit za něco, co nemohl svou vlastní vůlí ovlivnit. Hřích je přestoupení zákona a čin svobodného rozhodnutí.¹⁰¹

Děti, které zemřou bez křtu, nejsou podle Pelagia zavržené, ale současně nemohou vstoupit do Božího království. Konečné vysvětlení této eschatologie ovšem sám Pelagius nepodává.

⁹⁷ KARFÍKOVÁ, Lenka. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha: Oikoymenh, 2006. ISBN 80-7298-172-2. s. 201

⁹⁸ Tamtéž s. 200

⁹⁹ ČEP

¹⁰⁰ ČEP

¹⁰¹ KARFÍKOVÁ, Lenka. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha: Oikoymenh, 2006. ISBN 80-7298-172-2. s. 207

Svatý Augustin je toho názoru, že provinění svého zakladatele si lidský rod nese s sebou neustále, jedině, co z tohoto zatracení vysvobozuje, je milost darovaná v Kristově oběti, která v lidských srdcích skrze Ducha svatého rozlévá lásku jako základ dobrých lidských činů.¹⁰²

V podstatě jediný důvod, který k tomuto radikálnímu řešení Augustin má, je obhájení zvyku křtu nemluvňat. Svato Augustin uplatňuje logickou dedukci: pokud tu od dob prvotní křesťanské církve vznikl zvyk křtít nemluvňata, a pokud se křest udílí na odpuštění hříchů, musí tato nemluvňata nějaký hřích nést. Vzhledem k tomu, že nemohou nést žádný, který by sami učinili, musí nést hřích děděný po rodičích. Postupně se tedy hřích a s ním spojená vina, vine od počátku lidstva. Protože Bůh nemohl ve své dobrotě stvořit člověka již hříšného, musel se prvního hříchu dopustit první člověk sám.¹⁰³

Stejně jako Pelagius i Augustin odmítá platónskou představu o hříchu duše před vtělením. Odvolává se opět na teologii apoštola Pavla. „*Ještě se jí nenarodily a nemohly učinit nic dobrého ani zlého.*“ (Ř 9,11)¹⁰⁴ Samozřejmě ovšem nezapomene zmínit, že jediný bezhříšný člověk byl Ježíš Kristus, který se počal z Ducha svatého a narodil se z Marie Panny. Tudíž ne z aktu plození.¹⁰⁵

Augustin přirovnává křest novorozených dětí ke starozákonní obřízce, která musela být dle zákona udělena osmého dne po narození, aby novorozenec nebyl „vyhlazen z Božího lidu“ (Gn 17,12-14)¹⁰⁶ Dítě tudíž musí projít křtem, aby nebylo zatraceno.

Dítě se rodí s hříchem, který se křtem smyje, ale již nesmývá jeho následky (smrtelnost).¹⁰⁷

¹⁰² KARFÍKOVÁ, Lenka. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha: Oikoymenh, 2006. ISBN 80-7298-172-2. s. 208

¹⁰³ Tamtéž s. 209

¹⁰⁴ ČEP

¹⁰⁵ KARFÍKOVÁ, Lenka. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha: Oikoymenh, 2006. ISBN 80-7298-172-2. s. 210 - 211

¹⁰⁶ ČEP

¹⁰⁷ Srovnej KARFÍKOVÁ, Lenka. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha: Oikoymenh, 2006. ISBN 80-7298-172-2. s. 212

5. 3. Závěrečné shrnutí

Ve svém protipelagiánském sporu Augustin rozpracoval svou dřívější nauku o milosti, která původně vznikla z jeho výkladu listu Římanům.

Křtem se dá očistit od hříchu i od provinilosti, ale následky hříchu již ne. Z těchto následků se do konce svého života nelze nikdy zcela vymanit, jako se nelze vymanit z fyzické smrti, která je rovněž důsledkem hříchu.

Kdyby byla naše lidská přirozenost zdravá, nepotřebovala by lékaře a Kristův příchod by byl tedy zcela zbytečný, stejně tak by byl zcela zbytečný křest novorozenců, pokud by již neměli v sobě hříšnost. Zemře-li tedy dítě bez křtu, propadne zatracení pro hřích i provinilost, kterou nese.¹⁰⁸

Nic z těchto aspektů (křest nemluvňat, dědičný hřích a fyzické plození) nebylo v jeho úvahách zcela rozhodující. Jeho teorie se především zabírala primárně milostí. Aby byla zachována boží nevyzpytatelná všemohoucnost, musí dle Augustina existovat predestinace. Podle ní Bůh rozdělil lidi na dvě skupiny, ty které dle své vůle předurčil ke spáse a ostatní k zatracení. Aby bylo splněno, že milost dává Bůh zcela zdarma a nezaslouženě. Je naprosto na Boží vůli komu ji věnuje a komu ne. *„Smiluji se však, nad kým se smiluji, a slituji se, nad kým se slituji.“* (Ex 33,19)¹⁰⁹

Lidem, kterým ji daruje, přidává spolu s ní víru, aby si sami za svou spásou šli a přáli si ji, tedy k ní svými správnými a dobrými činy došli. Odkazuje přitom na apoštola Pavla, který v listu Římanům dává příklad starozákonních dvojčat Ezaua a Jákoba. *„Jakoba jsem si zamiloval, ale Ezaua jsem odmítl.“* (Ř 9,13)¹¹⁰

„Jak nesmírná je hloubka Božího bohatství, jeho moudrosti i vědění! Jak nevyzpytatelné jsou jeho soudy a nevystopovatelné jeho cesty! Kdo poznal mysl Hospodinovu a kdo se stal jeho rádcem? Kdo mu něco dal, aby mu to on musel vrátit?“ (Ř 11,33-35)¹¹¹

¹⁰⁸ Srovnej KARFÍKOVÁ, Lenka. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha: Oikoymenh, 2006. ISBN 80-7298-172-2. s. 211

¹⁰⁹ ČEP

¹¹⁰ KARFÍKOVÁ, Lenka. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha: Oikoymenh, 2006. ISBN 80-7298-172-2. s. 211

¹¹¹ ČEP

Pelagius se po svém odsouzení přesunul do Asie a dále cestoval a kázal již umírněnější názory. Nehodlal se s Augustinem pouštět do těžké přímé konfrontace.

Zdalo se tedy, že Augustin svou teorii uzavřel. Ano, protipelagiánský spor se zdál býti u konce. Ovšem v roce 419 n. l. se objevilo dílo jeho dalšího protivníka Juliána z Aeclana s nímž se Augustin bude potýkat ve stále ostřejším tónu až do konce svého života.¹¹²

Já ve své práci ovšem Augustina a jeho pohled na milost a hřích opustím teď, před tím než se pustí do další polemiky.

¹¹² Srovnej KARFÍKOVÁ, Lenka. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha: Oikymen, 2006. ISBN 80-7298-172-2. s. 212

6. Synody a koncily zabývající se pelagialismem

Během staletí se na různých koncilech a synodách ustanovovaly dogmata trinitologická (týkající se Trojice boží) a christologická (týkající se Ježíše Krista). Všechny se opíraly především o Nový Zákon a byly v mnohém diskutovány. Ovšem nauka o dědičném (prvotním) hříchu a milosti byla brána jako něco zcela nového, co nezapadalo do žádných předchozích dogmat. Opírala se především o Pavlovu teologii a dlouho nikdo nedokázal jasně vymežit správné pojetí vztahu člověka k Bohu a Boha k člověku v otázce vykoupění lidské duše.¹¹³

Jediné na čem se všichni teologové v rámci průběhu staletí shodnou je skutečnost, že Bůh skrze Ježíše Krista přinesl lidem vykoupění a spásu.

Synody zabývající se pelagiány se uskutečňovaly v Severní Africe a byly celkem tři.

První se netýkala pelagiánů, ale učení Pelagiova přítele a žáka Caelestia. Svolána byla roku 411 n. l. do Kartága a bylo na nich odsouzeno několik bodů z Caelestiovy nauky.¹¹⁴

O čtyři roky později (415 n. l.) byl na další synodu v severoafrické Lyddě pozván Pelagius, který zde dokázal své názory obhájit a výroky, které mu byly přičítány, byly odsouzeny jako Caelestiovi. Pelagius se myšlenek svého přítele musel zříct. Mnoho z nich ovšem kázal dál.¹¹⁵

Po výsledku této synody se Augustin poprvé veřejně přihlásil ke konfrontaci s pelagiány a caelestiány.¹¹⁶

Proto se 416 n. l. Augustin účastnil oblastní synody v Mileve, kde byl odsouzen Pelagius i jeho žák Caelestius.¹¹⁷

Poslední synoda konaná 1. 5. 418 n. l. v Kartágu potvrdila odsouzení Pelagia i Caelestia.¹¹⁸

Definitivní potvrzení odsouzení „pelagiánů včetně caelestiánů“ učinil až koncil v Efezu roku 431 n. l. konaný na popud císaře Theodosia II. Jeho hlavním úkolem bylo vyřešení sporu mezi Cyrilem a Nestorem. Odsouzení pelagiánů bylo pouze sekundárním problémem tohoto jednání.¹¹⁹

¹¹³ LOHSE, Bernhard. *Epochy dějin dogmatu*. Jihlava: Nakladatelství Mlýn, 2003. ISBN 80-86498-04-2. s. 84

¹¹⁴ HUŠEK, Vít. *Milost stvoření, zjevení a odpuštění podle Pelagia*, In KARFÍKOVÁ, Lenka – DUS, A., Jan. (ed.). *Milost v patristice*. 1. vydání. Jihlava: Mlýn, 2011. s. 139

¹¹⁵ Tamtéž s. 140

¹¹⁶ KARFÍKOVÁ, Lenka. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha: Oikoymenh, 2006. ISBN 80-7298-172-2. s. 207

¹¹⁷ AURELIUS, Augustinus. *Vyznání*. Praha: Kalich, 2006. ISBN 80-8017-027-1. s. 552

¹¹⁸ HUŠEK, Vít. *Milost stvoření, zjevení a odpuštění podle Pelagia*, In KARFÍKOVÁ, Lenka – DUS, A., Jan. (ed.). *Milost v patristice*. 1. vydání. Jihlava: Mlýn, 2011. s. 140

¹¹⁹ LANE, Tony. *Dějiny křesťanského myšlení*. Praha: Návrat domů, 1996. ISBN 80-85495-47-X. s. 54

7. Shrnutí Augustinovy nauky o hříchu a milosti

Svatý Augustin už se před vystoupení Pelagia sice milostí a prvotním hříchem zabýval, ale hloubka a uznání církve mu jeho teorie vynesla až v rámci obhajoby všeobecného křesťanského učení před pelagianismem.

Svou teorii milosti založil Svato Augustin především na výkladu listu apoštola Pavla Římanům. První komplexní popsání bychom mohli nalézt už v odpovědích na Simpliciovy otázky. Bylo to jeho první dílo, které sepsal ve funkci biskupa v Hippo adresované budoucímu milánskému biskupovi Simpliciovi, který se na Augustina obrátil s některými problematickými výklady teologie apoštola Pavla.¹²⁰

Augustinova nauka o milosti vyústila z jeho filozoficko-teologického přemýšlení nad pavlovskou teologií a právě proto, že se tímto tématem zabýval, musel se zákonitě do sporu s Pelagiem i jeho žákem Caelestiem dostat.

Od teorie milosti se Augustin dostal k prvotnímu Adamovu hříchu a s ním spojeného hříchu dědičného.

Dědičný hřích je něco, co řeší křesťanské církve dodnes a každý křesťan si na něj utváří vlastní názor. Postojů, jak se k němu stavět je mnoho, ale jen jeden je tím, který Augustin uznával.

Dle mého názoru byl prvotní hřích nutný, aby ho Ježíš Kristus zase mohl zničit. Syn Boží v rámci řádu světa, který Bůh stvořil. No a právě v tomto činu se setkává hřích a milost. Milost boží. „*Neboť Bůh tak miloval svět, že dal svého jediného Syna, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný.*“ (J 3, 16)¹²¹ Ano, boží láska hraje v Augustinově nauce o prvotním hříchu, milosti a související predestinaci významnou roli.

Bez stvoření lidí s přirozenou svobodnou vůlí by nebylo prvotního hříchu. Bez prvotního hříchu by nebyl rozpor ve vztahu člověk a Bůh. Bez tohoto odcizení by nebyl hřích s pocitem viny. Vina už sama o sobě znamená směřování či pronásledování¹²² a

¹²⁰ AURELISUS, Augustinus. O milosti a svobodném rozhodování; Odpověď Simplicianovi. Praha: Krystal OP, 2000. s. 13

¹²¹ ČEP

¹²² ČES

z toho vyplývá, že se vine a směřuje dál, předává se z generace na generaci. Bez tohoto předávajícího se hříchu by nebylo nutno lidi zachraňovat. Bez této nutnosti a bez Boží lásky k lidem by nebyla boží milost a bez ní ani záchrana ani predestinace. Aneb jak říká Nietzsche „*I Bůh má své peklo, je jím láska k lidem.*“¹²³ A z této jeho velké lásky vznikla jeho velká milost.

Milost, která je darem. Tedy něčím, co si člověk nemůže sám o sobě zasloužit. Nemůže si ji vynutit. Může jí pouze odmítnout. Augustin se na to jistě z této strany nedíval, protože mu přišlo zcela nemyslitelné a nepochopitelné, že by někdo odmítl vlastní spásu. A je dosti pravděpodobné, že podle jeho mínění ani člověk spásnou milost odmítnout nemůže, protože pokud mu jí Bůh daroval, proměnil by člověku srdce, a tím pádem by ji člověk sám přijal. Ke spáse se dá podle Augustina dojít přes lávku vystavěnou z boží milosti a lásky. Spása stejně jako milost je nám dána anebo není. Je tedy určena. A z hlediska augustinovské tradice předurčena.

Predestinace (z lat. *praedestinatio* = předurčení)¹²⁴ sama o sobě už zní jako něco strašného. Někdo má být předem určen ke spáse a jiný k zatracení. Vše je rozhodnuto dávno před naším narozením. Tak proč se snažit? Vždyť přeci pokud už jsme předurčeni k spasení, proč dělat dobré skutky? A pokud jsme předurčeni k zatracení, nic nás už nezachrání a můžeme si dělat, co chceme. Nebo také nemusíme dělat vůbec nic.

Právě před tento zásadní problém byla postavena církev na počátku 5. století a ani ti nejvyšší představitelé tehdejší (ještě jednotné) církve si s tím nevěděli rady. Potřebovali teorii, která by dokazovala výlučnost jejich instituce. Důvod, aby se lidé nechávali křtít a přijímali svátost od křesťanské církve. Potřebovali také ujasnit, jestli k spáse lidské duše stačí pouze boží milost, darovaná skrze Ježíše Krista, nebo jestli je tato spása ovlivněna něčím vnějším.

Pelagius hlásal teorii „dobrých skutků“. Zkrátka pokud se budete chovat dobře a zbožně, podle příkladu Ježíše Krista, Bůh vás za to odmění spásou. Jenomže s tím se nedá souhlasit nejenom teologicky, ale i filozoficky. Znamenalo by to totiž, že Bůh není

¹²³ Srovnej NIETZSCHE, Friedrich. *Tak pravil Zarathustra*. Praha: DOBROVSKÝ s.r.o. v edici Knihy Omega, 2014. ISBN: 978-80-7390-097-7

¹²⁴ ČES

všemohoucí a že je podřízen jakému si „principu dobra“. Musel by se ochudit o část své všemohoucnosti a spásu nechat na lidech samých. Ovšem tím by se zbořil jeho obraz, který vytvořili Židé i křesťané. Dokonale zmatený by pak byl i celý židovsko-křesťanský řád. Proto se muselo začít hledat řešení.

Pokud předpokládáme, že Bůh skutečně vše stvořil, znamená to, že stvořil i čas a prostor. Nicméně měli bychom si také položit otázku jestli Bůh stvořil svět před časem, s časem anebo až po čase? Dle Augustinovy teorie ho Bůh stvořil s časem.¹²⁵ Vzhledem k tomu, že je stvořitelem, vždy musí stát v pomyslné hierarchii výše než to, co stvořil. Bůh je tedy nad časem (dalo by se až říci pánem času), a proto vnímá vše ve své jedinečné nadčasové věčnosti, a tím pádem ve svém naprostém absolutním reálném „ted“. Bůh jako věčný nepodléhá času, tedy ani jedno dělení na minulost, přítomnost a budoucnost pro něj neplatí. Bůh je „souvěčný“ a vše je pro něj přítomností. Vlastností nadčasovou je i zároveň vševědoucí, a protože další vlastností je boží všemohoucnost, může z této pozice předurčovat lidský osud.¹²⁶

My lidé jsme již byli stvořeni v rámci prostoru a času, a proto si nedovedeme představit, jak myslí Bůh. Pro Boha je totiž vteřina věčností a věčnost vteřinou. Ví vše, co uděláme, ještě než to uděláme, zná všechna naše rozhodnutí dříve, než na ně vůbec pomyslíme a jako jediný nám skutečně hledí do srdce a zná naše nejnítěrnější úmysly, tužby a představy. Proto nás všechny může soudit vlastně ještě před tím, než se narodíme. (Ř 9, 13) Zároveň to ale je pro něj stejný čas jako ten po naší smrti i na konci věků při posledním soudu.

Před Bohem jako soudcem neobstojí nikdo. Ovšem, jak již jsem výše zmiňovala, Bůh miluje svět a člověka. Proto poslal svého jediného syna, Ježíše, aby přinesl mezi lidi Boží milost.

Člověk tedy má svou vůli a svou svobodu rozhodnout jestli vůbec stojí o to být spasen. V tom je hlavní váha celé lidské svobody. Svoboda nenechat si vnutit vlastní záchranu. Samozřejmě svoboda lidské vůle je také jednou z mnoha témat, která

¹²⁵ MACHOVEC, Milan. *Svatý Augustin*. Praha: Akropolis, 2011. ISBN 978-80-87481-38-7. s. 78

¹²⁶ Srovnej BLAŽKOVÁ, Miloslava. *Dějiny etických teorií I (od antiky po konec 18. stol.)*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2004. ISBN 80-7290-164-8. s. 71-72

Augustin ve svých rozsáhlých spisech rozebírá. „*Vždyť – jak ví právě moderní filozofie – se svobodou a odpovědností lidského individua je to otázka opravdu složitá.*“¹²⁷

Zabývají se jí filozofové od počátku dějin. V každé lidské epoše totiž otázka lidské svobodné vůle dostává nové světlo a pro každého znamená něco jiného.

Prostor na obsáhnutí Augustinova pojetí lidské svobodné vůle v této práci není, je to poněkud jiná kapitola jeho díla. Ovšem s naukou o milosti a hříchu má mnoho společného. Obecně vzato jsou všechna témata, která Augustin řeší propojena s boží láskou a lidskou svobodou.

¹²⁷ MACHOVEC, Milan. *Svatý Augustin*. Praha: Akropolis, 2011. ISBN 978-80-87481-38-7. s. 101

Závěr

Pelagius tvrdil, že prvotní (dědičný) hřích neexistuje, protože Adam je pouze špatným vzorem pro lidi, který všichni napodobují. Augustin tento hřích bere jako spravedlivou rovnost mezi lidmi. Každý kdo je, si s sebou vláčí svůj hřích a nemá možnost ho nenést. Ne ovšem proto, že by ho tak Bůh stvořil, ale protože nechtěl být pouze obrazem božím, ale chtěl být roven Bohu. Proto porušil harmonický vztah mezi ním a Bohem.

Člověk ovšem nezůstal na zemi sám. Bůh člověka neopustil. Dál s ním měl trpělivost a pomáhá mu až dodnes. Jeho největšími dary bylo Písmo Svaté a Milost v oběti Ježíše Krista. S touto obětí je spojen dar očištění v aktu křtu.

Křtem člověk prochází vnitřní obnovou. Člověk se sice nechává sám pokřtít z vlastního rozhodnutí a vlastní vůle, ale milost a odpuštění hříchu v rámci tohoto křtu získává od Boha nezaslouženě. Pociťuje ji v ohromné vnitřní změně svého intimního vztahu s Bohem. Tato vnitřní proměna nemusí proběhnout při onom konkrétním aktu křtu. Může přijít už předem a učinit tak důvod ke křtu, anebo může přijít až po něm, a tím ho potvrdit.

Člověk by měl po této obnově pociťovat absolutní vděčnost Bohu za to, že ho obdaroval odpuštěním a milostí, že by v tomto důsledku již neměl hřešit. Také by teoreticky neměl být spasen nikdo, kdo nebyl pokřtěn, protože ve křtu prochází naše duše spolu s Kristem smrtí, pohřbením a vzkříšením. Ovšem myslím si, že pokud člověk ve svém srdci věří v to, co pokřtěný člověk, Bůh o tom ví a očištění od hříchu čeká i jeho.

Bůh obdaroval lidi touto milostí, jako lékař dává pacientovi léky. „*Lékaře nepotřebují zdraví, ale nemocní.*“ (Lk 5, 31)¹²⁸

Jenomže ze spousty příkladů v Písmu Augustin soudí (především s odkazem na apoštola Pavla), že Bůh nikdy nevybírání za ty, kteří mají poslání nebo kteří mají být obdarováni jeho milostí ty, kteří jsou toho hodni. Spíše si vybírá, u kterých by člověk řekl, že nic nesvedou, jsou slabí a nemají budoucnost. Protože Bůh vybírá, u kterých on sám svým vedením může ukázat jak velká je jeho moc a sláva. S jeho pomocí i tito malí, bezvýznamní, bojácni mohou být velcí, slavní a udatní. Jeden příklad za všechny ze

¹²⁸ ČEP

Starého zákona se mi vyjevuje příběh o Gedeónovi. (Sd 6–8)¹²⁹ Jeho si Hospodin vyvolil za vojevůdce a mnohokrát mu musel dokazovat, ať mu důvěřuje, že vše dopadne pro Izraelce dobře.

Kdybych měla vybrat postavu z Nového zákona, kterou vyvolil Bůh, i když na to ten daný člověk dle lidského názoru vůbec neměl, je Saul. Kdyby se Saulovi, který pronásledoval křesťany, nezjevil vzkříšený Ježíš Kristus, zjevně by se z něj nikdy nestal apoštol Pavel. (Sk 8–13)¹³⁰ Jeden z velkých pronásledovatelů křesťanské prvotní církve se obrátil díky zjevení. Tento silný vnitřní zážitek se může stát každému, ale také nemusí. Velmi pravděpodobně to nebude zjevený Kristus ve své plné slávě a záři, ale pokud se něco takového stane, poznáme to. Augustin to také poznal, proto je přesvědčen, že jestli člověk má být spasen, musí tuto spásu získat božím darem, jako ji získal při svém obrácení apoštol Pavel i Svatý Augustin.

Pokud by vše byla pravda a člověk by vlastně ve své podstatě byl předurčen buďto ke spáse nebo k zatracení, stejně by pravý křesťan měl do poslední chvíle Bohu důvěřovat, že to je právě on, kterého si Bůh vyvolil. Ovšem měl by mu důvěřovat ne proto, že si to přečetl v Bibli. *„Nedělejte si starosti o zítřek; zítřek bude mít své starosti. Každý den má dost na svém trápení.“* (Mt 6, 34)¹³¹ Měl by Bohu důvěřovat proto, že sám chce a ví, že na svůj život sám nestačí.

A tak se i já snažím každé ráno vstát s důvěrou v boží plán. S důvěrou, že ať ten či onen den přinese cokoli, já vím, že *„jsem silná tak, jak silné je lano, které mne k nebi poutá.“*¹³² Pomyslné lano boží milosti a vůle, které my můžeme pouze přijmout a věřit, že náš nebeský Otec je na jeho druhém konci a přitahuje nás k sobě svou mocí. Neboli mohu být silná jen tak, jak je silná má důvěra v boží moc, která se projevuje v mém životě.

„Máme v něho pevnou důvěru, že nás slyší, kdykoliv o něco požádáme ve shodě s jeho vůlí. A víme, že nás slyší, kdykoliv o něco žádáme, pak také víme, že to co máme, jsme dostali od něho.“ (1 J, 5, 14-15)¹³³

¹²⁹ ČEP

¹³⁰ ČEP

¹³¹ ČEP

¹³² TRABAND, *Lano co k nebi nás poutá /Hyjé [hudebnina]*. Praha: Indies Records, 2004.

¹³³ ČEP

Seznam použité literatury

Primární literatura

AURELIUS, Augustinus. *Vyznání*. Praha: Kalich, 2006. ISBN 80-8017-027-1, překlad: Mikuláš Levý

AURELIUS, Augustinus. *O milosti a svobodném rozhodování; Odpověď Simplicianovi*. Praha: Krystal OP, 2000. ISBN 80-85929-41-4 (přeložil Stanislav Sousedík a Ondřej Koupil)

BLAŽKOVÁ, Miloslava. *Dějiny etických teorií I (od antiky po konec 18. stol.)*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2004. ISBN 80-7290-164-8

HUŠEK, Vít. *Milost stvoření, zjevení a odpuštění podle Pelagia*, In KARFÍKOVÁ, Lenka – DUS, A., Jan. (ed.). *Milost v patristice*. 1. vydání. Jihlava: Mlýn, 2011.

KARFÍKOVÁ, Lenka. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha: Oikoymenh, 2006. ISBN 80-7298-172-2

LANE, Tony. *Dějiny křesťanského myšlení*. Praha: Návrat domů, 1996. ISBN 80-85495-47-X

LOHSE, Bernhard. *Epochy dějin dogmatu*. Jihlava: Nakladatelství Mlýn, 2003. ISBN 80-86498-04-2

MACHOVEC, Milan. *Svatý Augustin*. Praha: Akropolis, 2011. ISBN 978-80-87481-38-7

BIBLE Písmo svaté Starého a Nového zákona, Ekumenický překlad, Praha 1985, Ekumenická rada církví v Československu, přeložili ekumenické komise pro starý a nový zákon, 3. vydání

Sekundární literatura

KOBLÍŽEK, Jan. *Obec a náboženství*. Olomouc: Matice cyrilometodějská s. r. o., 2010. ISBN 978-80-7266-330-9

NIETZSCHE, Friedrich. *Tak pravil Zarathustra*. Praha: DOBROVSKÝ s.r.o. v edici Knihy Omega, 2014. ISBN: 978-80-7390-097-7

REJZEK, Jiří. Český etymologický slovník. Voznice: LEDA spol. s.r.o., 2015. ISBN 978-80-7335-393-3

STRAŠÍKOVÁ, Blanka. *Aurelius Augustin očima generace 21. století*. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0504-X.

Internetové zdroje

Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy – Studijní materiály – Rozbor listu Římanům Dostupné z: <http://ktf.cuni.cz/~brozj/distancni/rimanum.html>

KLÁŠKOVÁ, Marie. List Římanům. In: *Bible v liturgii – liturgický rok A [online]*. České katolické biblické dílo. 2020 [cit.2020-06-26]. Dostupné z: <http://biblickedilo.cz/bible-v-liturgii/liturgicky-rok-a/list-rimanum/>

NOWATKOWSKI, Paweł. List Římanům: Ospravedlnění z víry. In: www.cirkev.cz. [online]. Cirkev.2008-08-14. [cit.2020-06-26]. Dostupné z: <https://www.cirkev.cz/archiv/080814-list-rimanum-ospravedlneni-z-viry>

TRABAND, *Lano co k nebi nás poutá /Hyjé [hudebnina]*. Praha: Indies Records, 2004. MAM 246-2.

Pastoral Brothers – Hřích In: Youtube [online]. 20.12.2018 [cit.2020-06-25]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=w0P8HI8aWcY> Kanál uživatele *Pastoral Brothers*

Pastoral Brothers – Stvoření světa In: Youtube [online]. 21.11.2018 [cit.2020-06-25]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=04xV9UGHZyE> Kanál uživatele *Pastoral Brothers*

Pastoral Brothers – Stvoření 2 In: Youtube [online]. 6.12.2018 [cit.2020-06-25]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=0mAaVnn-PPE> Kanál uživatele *Pastoral Brothers*

Slovo na den - #61 Michal Kitta: První a poslední In: SoundCloud [online]. 16. 5. 2020 [cit.2020-06-26]. Dostupné z: <https://soundcloud.com/user-41012488/61-michal-kitta-prvni-a-posledni-1652020> Kanál uživatele *Ecirkev*

